

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια (1. Dīgha
Nikāya - Aṭṭhakathā)
2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο (2. Mahāvaggaṭṭhakathā)
8. Σχόλια για την ομιλία για τις ερωτήσεις του Σάκκα
(8. Sakkaṇhasuttavaṇṇanā)

[DN 21, PTS 2.263-2.289]

PaliVerse

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια

2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο

8. Sakkapañhasuttavaṇṇanā

Nidānavāṇṇanā

344. Evaṃ me sutanti sakkapañhasuttaṃ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā - ambaṣaṇḍā nāma brāhmaṇagāmoti so kira gāmo ambaṣaṇḍānaṃ avidūre nivīṭṭho, tasmā “ambaṣaṇḍā” tveva vuccati. Vedyake pabbateti so kira pabbato pabbatapāde jātena maṇivedikāsadisena nīlavanasaṇḍena samantā parikkhitto, tasmā ‘vediyakapabbato’ tveva saṅkhyāṃ gato. Indasālaguhāyanti pubbepi sā dvinnāṃ pabbatānaṃ antare guhā, indasālarukkho cassā dvāre, tasmā ‘indasālaguhā’ti saṅkhyāṃ gatā. Atha naṃ kuṭṭhehi parikkhipitvā dvāravātapānāni yojetvā supariniṭṭhitasudhākammamālākammalatākammavicittaṃ leṇaṃ katvā bhagavato adamsu. Purimavohāravasena pana “indasālaguhā” tveva naṃ sañjānanti. Taṃ sandhāya vuttaṃ ‘indasālaguhā’nti.

Ussukkaṃ udapādīti dhammiko ussāho uppajji. Nanu ca esa abhiñhadassāvī bhagavato, na so devatāsannipāto nāma atthi, yatthāyaṃ na āgatapubbo, sakkena sadiso appamādavahārī devaputto nāma natthi. Atha kasmā buddhadassanaṃ anāgatapubbassa viya assa ussāho udapādīti? Maraṇabhayena santajjitattā. Tasmim kirassa samaye āyu parikkhīṇo, so pañca pubbanimittāni disvā “parikkhīṇo dāni me āyū”ti aññāsi. Yesañca devaputtānaṃ maraṇanimittāni āvi bhavanti, tesu ye parittakena puññakammena devaloke nibbattā, te “kuhiṃ nu kho idāni nibbattissāmā”ti bhayaṃ santāsaṃ āpajjanti. Ye katabhīruttānā bahuṃ puññaṃ katvā nibbattā, te attanā dinnadānaṃ rakkhitasīlaṃ bhāvitabhāvanañca āgama “uparidevaloke sampattiṃ anubhavissāmā”ti na bhāyanti.

Sakko pana devarājā pubbanimittāni disvā dasayojanasahassaṃ devanagaraṃ, yojanasahassubbedhaṃ vejayantaṃ, tiyojanasatikaṃ sudhammadevasabhaṃ, yojanasatubbedhaṃ pāricchattaṃ, saṭṭhiyojanikaṃ paṇḍukambalasilāṃ, aḍḍhatiyā nāṭakakoṭiyo dvīsu devalokesu devapariṣaṃ, nandanavanaṃ, cittalatāvanaṃ, missakavanaṃ, phārusakavananti etaṃ sabbasampattiṃ oloketvā “nassati vata bho me ayaṃ sampatti”ti bhayābhibhūto ahosi.

Tato “atthi nu kho koci samaṇo vā brāhmaṇo vā lokapitāmaho mahābrahmā vā, yo me hadayanissitaṃ sokasallaṃ samuddharitvā imaṃ sampattiṃ thāvaram kareyyā”ti olovento kañci adisvā puna addasa “mādisānaṃ satahassānampi uppannaṃ sokasallaṃ sammāsambuddho uddharituṃ paṭibalo”ti. Athevaṃ parivitakkentassa tena kho pana samayena sakkassa devānamindassa ussukkaṃ udapādi bhagavantaṃ dassanāya.

Kahaṃ nu kho bhagavā etarahi viharatīti katarasmiṃ janapade katarāṃ nagaraṃ upanissāya kassa paccaye paribhuñjanto kassa amataṃ dhammaṃ desayamāno viharatīti. Addasā khoti addakkhi paṭivijjhi. Mārisāti piyavacanametāṃ, devatānaṃ pāṭiyekko vohāro. Niddukkhātipi vuttaṃ hoti. Kasmā panesa deve āmantesi?

Sahāyatthāya. Pubbe kiresa bhagavati saḷalaghare viharante ekakova dassanāya agamāsi. Satthā “aparipakkaṃ tāvassa ñāṇaṃ, katipāhaṃ pana atikkamitvā mayi indasālaguhāyaṃ viharante pañca pubbanimittāni disvā maraṇabhayaabhīto dvīsu devalokesu devatāhi saddhiṃ upasaṅkamitvā cuddasa pañhe pucchitvā upekkhāpañhavissajjanāvasāne asītiyā devatāsahashehi saddhiṃ sotāpattiphale patiṭṭhahissati”ti cintetvā okāsaṃ nākāsi. So “mama pubbepi ekakassa gatattā satthārā okāso na kato, addhā me natthi maggaphalassa upanissayo, ekassa pana upanissaye sati cakkavāḷapariyantāyapi parisāya bhagavā dhammaṃ desetiyeva. Avassaṃ kho pana dvīsu devalokesu kassaci devassa upanissayo bhavissati, taṃ sandhāya satthā dhammaṃ desessati. Taṃ sutvā ahampi attano domanassaṃ vūpasameśsamī”ti cintetvā sahāyatthāya āmantesi.

Evaṃ bhaddaṃ tavāti kho devā tāvatimsāti evaṃ hotu mahārāja, gacchāma bhagavantaṃ dassanāya, dullabho buddhuppādo, bhaddaṃ tava, yo tvaṃ “pabbatakīlaṃ nadīkīlaṃ gacchāmā”ti avatvā amhe evarūpesu ṭhānesu niyojesīti. Paccassosunti tassa vacanaṃ sirasā sampaṭicchimsu.

345. Pañcasikhaṃ gandhabbadevaputtaṃ āmantesiṭi deve tāva āmantetu, imaṃ kasmā visuṃ āmantesi? Okāsakaraṇatthaṃ. Evaṃ kirassa ahosi “dvīsu devalokesu devatā gahetvā dhurena paharantassa viya satthāraṃ upasaṅkamituṃ na yuttaṃ, ayaṃ pana pañcasikho dasabalassa upaṭṭhāko vallabho icchicchitakkhaṇe gantvā pañhaṃ pucchitvā dhammaṃ suṇāti, imaṃ purato pesetvā okāsaṃ kāretvā iminā katokāse upasaṅkamitvā pañhaṃ pucchissāmī”ti okāsakaraṇatthaṃ āmantesi.

Evaṃ bhaddaṃ tavāti so “evaṃ mahārāja, hotu, bhaddaṃ tava, yo tvaṃ maṃ ‘ehi, mārissa, uyyānakīlādīni vā naṭasamajjādīni vā dassanāya gacchāmā”ti avatvā ‘buddhaṃ passissāma, dhammaṃ sossāmā”ti vadasī”ti daḷhataṃ upatthambhento devānamindassa vacanaṃ paṭissutvā anucariyaṃ sahacaraṇaṃ ekato gamanaṃ upāgami.

Tattha beluvapaṇḍunti beluvapakkaṃ viya paṇḍuvaṇṇaṃ. Tassa kira sovaṇṇamayaṃ pokkharaṃ, indanīlamayo daṇḍo, rajatamayā tantiyo, pavālamayā veṭhakā, vīṇāpattakaṃ gāvutaṃ, tantibandhanaṭṭhānaṃ gāvutaṃ, upari daṇḍako gāvutanti tigāvutappamāṇā vīṇā. Iti so taṃ vīṇaṃ ādāya samapaññāsamucchanā mucchetvā agganakhehi paharivā madhuraṃ gītassaraṃ nicchāretvā sesadeve sakkassa gamanakālaṃ jānāpento ekamantaṃ aṭṭhāsi. Evaṃ tassa gītavāditasaññāya sannipatite devagaṇe atha kho sakko devānamindo...pe... vediyake pabbate paccuṭṭhāsi.

346. Atiriva obhāsajātoti aññesu divasesu ekasseva devassa vā mārassa vā brahmuno vā obhāsena obhāsajāto hoti, taṃdivasaṃ pana dvīsu devalokesu devatānaṃ obhāsena atiriva obhāsajāto ekapajjoto sahasacandasūriyauoggatakalāsadiso ahosi. Parito gāmesu manussāti samantā gāmesu manussā. Pakatisāyamāsakāleyeva kira gāmamajjhe dārakesu kīlantesu tattha sakko agamāsi, tasmā manussā passitvā evamāhaṃsu. Nanu ca majjhimayāme devatā bhagavantaṃ upasaṅkamanti, ayaṃ kasmā paṭhamayāmassāpi purimabhāgeyeva āgatoti? Maraṇabhayeneva tajjitattā. Kiṃsu nāmāti kiṃsu nāma bho etaṃ, ko nu kho ajja mahesakkho devo vā brahmā vā bhagavantaṃ pañhaṃ pucchituṃ dhammaṃ sotuṃ upasaṅkamanto, kathaṃsu nāma bho bhagavā pañhaṃ vissajjessati dhammaṃ desessati, lābhā amhākaṃ, yesaṃ no

evaṃ devatānaṃ kaṅkhāvinodako satthā avidūre vihāre vasati, ye labhāma thālakabhikkhampi kaṭacchubhikkhampi dātunti saṃviggā lomahaṭṭhajātā uddhaggaḷomā hutvā dasanakhasamodhānasamujjalaṃ aṅjaliṃ sirasmim patiṭṭhapetvā namassamānā aṭṭhaṃsu.

347. Durupasaṅkamāti dupayirupāsiyā. Ahaṃ sarāgo sadoso samoho, satthā vītarāgo vītadoso vītamoho, tasmā dupayirupāsiyā tathāgatā mādisena. Jhāyīti lakkhaṇūpanijjhānena ca ārammaṇūpanijjhānena ca jhāyī. Tasmiññeva jhāne ratāti jhānaratā. Tadantaraṃ paṭisallīnāti tadantaraṃ paṭisallīnā sampati paṭisallīnā vā. Tasmā na kevalaṃ jhāyī jhānaratāti durupasaṅkamā, idānimeva paṭisallīnātipi durupasaṅkamā. Pasādeyyāsīti ārādheyyāsī, okāsaṃ me kāretvā dadeyyāsīti vadati. Beluvapaṇḍuvīṇaṃ ādāyāti nanu pubbeva ādinnāti? Āma, ādinnā. Maggagamanavasena pana aṃsakūṭe laggitā, idāni naṃ vāmahatthe ṭhapetvā vādanasajjaṃ katvā ādiyi. Tena vuttaṃ “ādāyā”ti.

Pañcasikhagītagāthāvaṇṇanā

348. Assāvesīti sāvesi. Buddhūpasañhitāti buddhaṃ ārabbhā buddhaṃ nissayaṃ katvā pavattāti attho. Sesapadesupi eseva nayo.

Vande te pitaraṃ bhadde, timbaruṃ sūriyavacchaseti ettha sūriyavacchasāti sūriyasamānasarīrā. Tassā kira devadhītāya pādantato rasmi utṭhahitvā kesantaṃ ārohati, tasmā bālasūriyamaṇḍalasadisā khāyati, iti naṃ “sūriyavacchasā”ti sañjānanti. Taṃ sandhāyāha - “bhadde, sūriyavacchase, tava pitaraṃ timbaruṃ gandhabbadevarājānaṃ vandāmī”ti. Yena jātāsi kalyāṇīti yena kāraṇabhūtena yaṃ timbaruṃ devarājānaṃ nissāya tvaṃ jātā, kalyāṇī sabbaṅgasobhanā. Ānandajanaṇī mamāti mayhaṃ pītisomanassavaḍḍhaṇī.

Vātova sedataṃ kantoti yathā sañjātasedānaṃ sedaharaṇatthaṃ vāto iṭṭho hoti kanto manāpo, evanti attho. Pāṇīyaṃva pipāsatoṭi pātumicchantaṃ pipāsato pipāsābhibhūtassa. Aṅgīrasīti aṅge rasmiyo assāti aṅgīrasī, tameva ārabbhā ālapanto vadati. Dhammo arahatāmivāti arahantānaṃ navalokuttaradhammo viya.

Jighacchatoti bhuñjitukāmassa khudābhibhūtassa. Jalantamiva vārināti yathā koci jalantaṃ jātavedaṃ udakakumbhena nibbāpeyya, evaṃ tava kāraṇā uppannaṃ mama kāmarāgapariḷāhaṃ nibbāpehīti vadati.

Yuttaṃ kiñjakkhareṇunāti padumakesarareṇunā yuttaṃ. Nāgo ghammābhitatto vāti ghammābhitattahatthī viya. Ogāhe te thanūdaranti yathā so nāgo pokkharaṇim ogāhitvā pivitvā aggasoṇḍamattaṃ paññāyamānaṃ katvā nimuggo sukhaṃ sātāṃ vindati, evaṃ kadā nu kho te thanūdaraṃ thanavemajjhaṃ udarañca otarivā ahaṃ sukhaṃ sātāṃ paṭilabhissāmīti vadati.

“Accaṅkusova nāgova, jitaṃ me tuttatomaraṃ;
Kāraṇaṃ nappajānāmi, sammatto lakkhaṇūruyā”ti. -

Ettha tuttaṃ vuccati kaṇṇamūle vijjhanaayadaṇḍako. Tomaranti pādādīsu vijjhanadaṇḍatomaraṃ. Aṅkusoti matthake vijjhanakuṭilakaṇṭako. Yo ca nāgo pabhinnaṃmatto accaṅkuso hoti, aṅkusaṃ atīto; aṅkusena vijjhiyamānopi vasaṃ na gacchati, so “jitaṃ mayā tuttatomaraṃ, yo ahaṃ aṅkusassapi vasaṃ na gacchāmī”ti madadappena kiñci kāraṇaṃ na bujjhati. Yathā so accaṅkuso nāgo “jitaṃ me tuttatomara”nti kiñci kāraṇaṃ nappajānāti, evaṃ ahampi lakkhaṇasampannaūrutāya

lakkhaṇūruyā sammatto matto pamatto ummatto viya kiñci kāraṇaṃ nappajānāmīti vadati. Atha vā accaṅkusova nāgo ahampi sammatto lakkhaṇūruyā kiñci tato virāgakāraṇaṃ nappajānāmi. Kasmā? Yasmā tena nāgena viya jitaṃ me tuttatomaṃ, na kassaci vadato vacanaṃ ādiyāmi.

Tayi gedhitacittosmīti bhadde lakkhaṇūru tayi baddhacittosmi. Gedhitacittoti vā gedhaṃ ajjhupetacitto. Cittaṃ vipariṇāmitanti pakatiṃ jahitvā ṭhitaṃ. Paṭigantaṃ na sakkomīti nivattitaṃ na sakkomi. Vaṅkaghastova ambujoti baḷisaṃ gilitvā ṭhitamaccho viya. “Ghaso”tipi pāṭho, ayamevattho.

Vāmūrūti vāmākārena saṇṭhitaūru, kadalikkhandaṃ sadisaūrūti vā attho. Sajāti āliṅga. Mandalocaneti itthiyo na tikhiṇaṃ nijjhāyanti mandaṃ ālocanti olokenti, tasmā “mandalocanā”ti vuccanti. Palissajāti sabbatobhāgena āliṅga. Etaṃ me abhipatthitanti etaṃ mayā abhiṇhaṃ patthitaṃ.

Appako vata me santoti pakatiyāva mando samāno. Vellitakesiyāti kesā muñcitvā piṭṭhiyaṃ vissaṭṭhakāle sappo viya vellantā gacchantā assāti vellitakesī, tassā vellitakesiyā. Anekabhāvo samuppādīti anekavidho jāto. Anekabhāgoti vā pāṭho. Arahanteva dakkhiṇāti arahantaṃhi dinnadānaṃ viya nānappakārato pabhinno.

Yaṃ me atthi kataṃ puññanti yaṃ mayā kataṃ puññamatthi. Arahantesu tādisūti tādilakkhaṇappattesu arahantesu. Tayā saddhiṃ vipaccatanti sabbaṃ tayā saddhimeva vipākaṃ detu.

Ekodīti ekībhāvaṃ gato. Nipako satoti nepakkaṃ vuccati paññā, tāya samannāgatoti nipako. Satiyā samannāgatattā sato. Amataṃ muni jigīsānoti yathā so buddhamuni amataṃ nibbānaṃ jigīsati pariyesati, evaṃ taṃ ahaṃ sūriyavacchase jigīsāmi pariyesāmi. Yathā vā so amataṃ jigīsāno esanto gavesanto vicarati, evāhaṃ taṃ esanto gavesanto vicarāmītipi attho.

Yathāpi muni nandeyya, patvā sambodhimuttamanti yathā buddhamuni bodhipallaṅke nisinno sabbaññutaññāṇaṃ patvā nandeyya toseyya. Evaṃ nandeyyanti evameva ahampi tayā missībhāvaṃ gato nandeyyaṃ, pītisomanassajāto bhaveyyanti vadati.

Tāhaṃ bhadde vareyyāheti aheti āmantanaṃ, ahe bhadde sūriyavacchase, sakkena devānamindena “kiṃ dvīsu devalokesu devarajjaṃ gaṇhasi, suriyavacchasa”nti, evaṃ vare dinne devarajjaṃ pahāya “sūriyavacchasaṃ gaṇhāmī”ti evaṃ taṃ ahaṃ vareyyaṃ iccheyyaṃ gaṇheyyanti attho.

Sālaṃva na ciraṃ phullanti tava pitu nagaradvāre naciraṃ pupphito sālo atthi. So ativiya manoharo. Taṃ naciraṃ phullasālaṃ viya. Pitaraṃ te sumedhaseti atisassirīkaṃ tava pitaraṃ vandamāno namassāmi namo karomi. Yassāsetādisī pajāti yassa āsi etādisī dhītā.

349. Saṃsandatīti kasmā gītasaddassa ceva vīṇāsaddassa ca vaṇṇaṃ kathesi? Kiṃ tattha bhagavato sārāgo atthīti? Natthi. Chaḷaṅgupekkhāya upekkhako bhagavā etādisesu ṭhānesu, kevalaṃ iṭṭhāniṭṭhaṃ jānāti, na tattha rajjati. Vuttampi cetamaṃ “saṃvijjati kho, āvuso, bhagavato cakkhu, passati bhagavā cakkhunā rūpaṃ, chandarāgo bhagavato natthi, suvimuttacitto bhagavā. Saṃvijjati kho, āvuso, bhagavato sota”ntiādi. Sace pana vaṇṇaṃ na katheyya, pañcasikho “okāso me kato”ti na jāneyya. Atha sakko “bhagavatā pañcasikhassa okāso na kato”ti devatā

gahetvā tatova paṭinivatteyya, tato mahājāṇiyo bhavēyya. Vaṇṇe pana kathite “kato bhagavatā pañcasikkhassa okāso”ti devatāhi saddhiṃ upasaṅkamtivā pañhaṃ pucchitvā vissajjanāvasāne asītiyā devatāsahashehi saddhiṃ sotāpattiphale paṭiṭṭhahissatīti ñatvā vaṇṇaṃ kathesi.

Tattha kadā saṃyūḷhāti kadā ganthitā piṇḍitā. Tena kho panāhaṃ, bhante, samayenāti tena samayena tasmīṃ tumhākaṃ sambodhippattito paṭṭhāya aṭṭhame sattāhe. Bhaddā nāma sūriyavacchasāti nāmato bhaddā sarīrasampattiya sūriyavacchasa. Bhaginīti vohāravacanametam, devadhītāti attho. Parakāminīti paraṃ kāmēti abhikaṅkhati.

Upanaccantiyāti naccamānāya. Sā kira ekasmiṃ samaye cātumahārājjikadevehi saddhiṃ sakkassa devarājassa naccaṃ dassanatthāya gatā, tasmiṃca khaṇe sakko tathāgatassa aṭṭha yathābhucce guṇe payirudāhāsi. Evaṃ tasmīṃ divase gantvā naccantī assosi.

Sakkūpasaṅkamavaṇṇanā

350. Paṭisammodatīti “saṃsandati kho te”tiādīni vadanto bhagavā sammodati, pañcasikho paṭisammodati. Gāthā ca bhāsanto pañcasikho sammodati, bhagavā paṭisammodati. Āmantesīti jānāpesi. Tassa kirevaṃ ahosi “ayaṃ pañcasikho mayā mama kammena pesito attano kammaṃ karoti. Evarūpassa satthu santike ṭhatvā kāmaguṇūpasaṅhitaṃ ananucchavikaṃ kathesi, naṭā nāma nillajjā honti, kathento vipākārampi dasseyya, handa naṃ mama kammaṃ jānāpemi”ti cintetvā āmantesi.

351. Evañca pana tathāgatāti dhammasaṅgāhakattherehi ṭhapitavacanaṃ. Abhivadantīti abhivādanasampaṭicchanaena vaḍḍhitavacanena vadanti. Abhivaditoti vaḍḍhitavacanena vutto.

Urundā samapādīti mahantā vivaṭā ahosi, andhakāro guhāyaṃ antaradhāyi. Āloko udapādīti yo pakatiyā guhāyaṃ andhakāro, so antarahito, āloko jāto. Sabbametam dhammasaṅgāhakānaṃ vacanaṃ.

352. Cirapaṭikāhaṃ, bhanteti cirato ahaṃ, cirato paṭṭhāyāhaṃ dassanakāmoti attho. Kehici kehici kiccakaraṇīyehīti devānaṃ dhītā ca puttā ca aṅke nibbattanti, pādaparicārīkā itthiyo sayane nibbattanti, tāsāṃ maṇḍanapasādhanaṅkārikā devatā sayanaṃ parivāretvā nibbattanti, veyyāvaccakarā antovimāne nibbattanti, etesaṃ atthāya aḍḍakaraṇaṃ nāma natthi. Ye pana sīmantare nibbattanti, te “tava santakā, mama santakā”ti nicchetuṃ asakkontā aḍḍaṃ karonti, sakkaṃ devarājānaṃ pucchanti. So “yassa vimānaṃ āsannataraṃ, tassa santakā”ti vadati. Sace dvepi samaṭṭhāne honti, “yassa vimānaṃ oloketi ṭhitā, tassa santakā”ti vadati. Sace ekampi na oloketi, taṃ ubhinnaṃ kalahupacchedanatthaṃ attano santakaṃ karoti. Kīḷādīnīpi kiccāni karaṇīyāneva. Evarūpāni tāni karaṇīyāni sandhāya “kehici kehici kiccakaraṇīyehī”ti āha.

Salaḷāgāraketi salaḷamayagandhakuṭiyaṃ. Aññatarena samādhināti tadā kira bhagavā sakkasseva aparipākagataṃ ñāṇaṃ viditvā okāsaṃ akāretukāmo phalasamāpattivihārena nisīdi. Taṃ esa ajānanto “aññatarena samādhinā”ti āha. Bhūjati ca nāmāti bhūjatīti tassā nāmaṃ. Paricārīkāti pādaparicārīkā devadhītā. Sā kira dve phalāni pattā, tenassā devaloke abhiratiyeva natthi. Niccaṃ bhagavato upaṭṭhānaṃ āgantvā añjaliṃ sirasi ṭhapetvā bhagavantaṃ namassamānā tiṭṭhati. Nemisaddena tamhā samādhimhā vuṭṭhitoti “samāpanno saddaṃ suṇātī”ti no vata

re vattabbe, nanu bhagavā sakkassa devānamindassa “apicāhaṃ āyasmato cakkānemisaddena tamhā samādhimhā vuṭṭhito”ti bhaṇatīti. Tiṭṭhatu nemisaddo, samāpanno nāma antosamāpattiyaṃ kaṇṇamūle dhamamānassa saṅkhayugaḷassāpi asanisannipātassāpi saddaṃ na suṇāti. Bhagavā pana “ettakaṃ kālaṃ sakkassa okāsaṃ na karissāmī”ti paricchinditvā kālavasena phalasamāpattiṃ samāpanno. Sakko “na dāni me satthā okāsaṃ karotī”ti gandhakuṭiṃ padakkhiṇaṃ katvā rathaṃ nivattetvā devalokābhimukhaṃ pesesi. Gandhakuṭipariveṇaṃ rathasaddena samohitaṃ pañcaṅgikatūriyaṃ viya ahosi. Bhagavato yathāparicchinnaṃ kālavasena samāpattito vuṭṭhitassa rathasaddeneva paṭhamāvajjanaṃ uppajji, tasmā evamāha.

Gopakavatthuvaṇṇanā

353. Sīlesu paripūrakārīnīti pañcasu sīlesu paripūrakārīnī. Itthittaṃ virājetvāti itthittaṃ nāma alaṃ, na hi itthitte ṭhatvā cakkavattisiriṃ, na sakkamārabrahmasiriyo paccanubhavituṃ, na paccekabodhiṃ, na sammāsambodhiṃ gantuṃ sakkāti evaṃ itthittaṃ virājeti nāma. Mahantamidaṃ purisattaṃ nāma seṭṭhaṃ uttamaṃ, ettha ṭhatvā sakkā etā sampattiyo pāpuṇitunti evaṃ pana purisattaṃ bhāveti nāma. Sāpi evamakāsi. Tena vuttaṃ - “itthittaṃ virājetvā purisattaṃ bhāvetvā”ti. Hīnaṃ gandhabbakāyanti hīnaṃ lāmaṃ gandhabbanikāyaṃ. Kasmā pana te parisuddhasīlā tattha uppannāti? Pubbanikantiyā. Pubbepi kira nesaṃ etadeva vasitaṭṭhānaṃ, tasmā nikantivasena tattha uppannā. Upaṭṭhānanti upaṭṭhānasālaṃ. Pāricariyanti paricaraṇabhāvaṃ. Gītavāditehi amhe paricarissāmāti āgacchanti.

Paṭicidesīti sāresi. So kira te disvā “ime devaputtā ativiya virocenti ativaṇṇavanto, kiṃ nu kho kammaṃ katvā āgatā”ti āvajjanto “bhikkhū ahesu”nti addasa. Tato “bhikkhū hontu, sīlesu paripūrakārīno”ti upadhārento “paripūrakārīno”ti addasa. “Paripūrakārīno hontu, añño guṇo atthi natthi”ti upadhārento “jhānalābhino”ti addasa. “Jhānalābhino hontu, kuhiṃ vāsikā”ti upadhārento “mayhaṃva kulūpakā”ti addasa. Parisuddhasīlā nāma chasu devalokesu yatthicchanti, tattha nibbattanti. Ime pana uparidevaloke ca na nibbattā. Jhānalābhino nāma brahmaloke nibbattanti, ime ca brahmaloke na nibbattā. Ahaṃ pana etesaṃ ovāde ṭhatvā devalokasāmikassa sakkassa devānamindassa pallaṅke putto hutvā nibbatto, ime hīne gandhabbakāye nibbattā. Aṭṭhivedhapuggalā nāmete vaṭṭetvā vaṭṭetvā gāḷhaṃ vijjhitaḃbāti cintetvā kutomukhā nāmātiādīhi vacanehi paṭicidesi.

Tattha kutomukhāti bhagavati abhimukhe dhammaṃ desente tumhe kutomukhā kiṃ aññā vihitā ito cito ca olokayamānā udāhu niddāyamānā? Duddiṭṭharūpanti duddiṭṭhasabhāvaṃ daṭṭhuṃ ayuttaṃ. Sahadhammiki ekassa satthu sāsane samāciṇṇadhamme katapuññe. Tesāṃ bhanteti tesāṃ gopakena devaputtena evaṃ vatvā puna “aho tumhe nillajjā ahirikā”tiādīhi vacanehi paṭicoditānaṃ dve devā diṭṭheva dhamme satīṃ paṭilabhiṃsu.

Kāyaṃ brahmapurohitanti te kira cintayīṃsu - “naṭehi nāma naccantehe gāyantehi vādentehi āgantvā dāyo nāma labhitabbo assa, ayaṃ pana amhākaṃ diṭṭhakālato paṭṭhāya pakkhittaloṇaṃ uddhanaṃ viya taṭataṭāyateva, kiṃ nu kho ida”nti āvajjantā attano samaṇabhāvaṃ parisuddhasīlataṃ jhānalābhitaṃ tasseeva kulūpakabhāvañca disvā “parisuddhasīlā nāma chasu devalokesu yathārucite ṭhāne nibbattanti, jhānalābhino brahmaloke. Mayaṃ uparidevalokepi brahmalokepi nibbattituṃ nāsakkhimha. Amhākaṃ ovāde ṭhatvā ayaṃ itthikā upari nibbattā, mayaṃ bhikkhū samānā bhagavati brahmacariyaṃ caritvā hīne gandhabbakāye

nibbattā. Tena no ayam evaṃ niggaṇhātī”ti ñatvā tassa kathaṃ suṇantāyeva tesu dve janā paṭhamajjhānasatiṃ paṭilabhitvā jhānaṃ pādaḥ katvā saṅkhāre sammasantā anāgāmaphaleyaṃ patitṭhahimsu. Atha nesaṃ so paritto kāmāvacarattabhāvo dhāretuṃ nāsakki. Tasmā tāvadeva cavitvā brahmapurohitesu nibbattā. So ca nesaṃ kāyo tattha tṭhitānaṃyeva nibbatto. Tena vuttaṃ - “tesaṃ, bhante, gopakena devaputtena paṭicoditānaṃ dve devā diṭṭheva dhamme satīṃ paṭilabhiṃsu kāyaṃ brahmapurohita”nti.

Tattha diṭṭheva dhammeti tasmiṃñeva attabhāve jhānasatiṃ paṭilabhiṃsu. Tattheva tṭhatvā cutā pana kāyaṃ brahmapurohitaṃ brahmapurohitasarīraṃ paṭilabhiṃsūti evamattho daṭṭhabbo. Eko pana devoti eko devaputto nikantiṃ chindituṃ asakkonto kāme ajjhavasi, tattheva āvāsiko ahoṣi.

354. Saṅghaṇcupaṭṭhāsinti saṅghaṇca upaṭṭhāsīṃ.

Sudhammatāyāti dhammassa sundarabhāvena. Tidivūpapannoti tidive tidasapure upapanno. Gandhabbakāyūpagate vasīneti gandhabbakāyaṃ āvāsiko hutvā upagate. Ye ca mayaṃ pubbe manussabhūtāti ye pubbe manussabhūtā mayaṃ annena pānena upaṭṭhahimhāti iminā saddhiṃ yojetvā attho veditabbo.

Pādūpasaṅgayhāti pāde upasaṅgayha pādadhovanapādamakkhanānuppadānena pūjetvā ceva vanditvā ca. Sake nivesaneti attano ghare. Imassāpi padassa upaṭṭhahimhāti imināva sambandho.

Paccattaṃ veditabboti attanāva veditabbo. Ariyāna subhāsītānīti tumhehi vuccamānāni buddhānaṃ bhagavantānaṃ subhāsītāni.

Tumhe pana seṭṭhamupāsamānāti uttamaṃ buddhaṃ bhagavantaṃ upāsamānā anuttare buddhasāsane vā. Brahmacariyanti seṭṭhacariyaṃ. Bhavatūpapattīti bhavantānaṃ upapatti.

Agāre vasato mayhanti gharamajjhe vasantassa mayhaṃ.

Svajjāti so ajja. Gotamasāvakenāti idha gopako gotamasāvakoti vutto. Sameccāti samāgantvā.

Handa viyāyāma byāyāmāti handa uyyamāma byāyamāma. Mā no mayaṃ parapessā ahumhāti notī nipātamattaṃ, mā mayaṃ parassa pesanakārakāva ahumhāti attho. Gotamasāsanānīti idha pakatiyā paṭividdhaṃ paṭhamajjhānameva gotamasāsanānīti vuttaṃ, taṃ anussaraṃ anussarivāti attho.

Cittāni virājayitvāti pañcakāmaguṇikacittāni virājayitvā. Kāmesu ādīnavanti vikkhambhanavasena paṭhamajjhānena kāmesu ādīnavaṃ addasaṃsu, samucchavedasena tatiyamaggena. Kāmasaṃyojanabandhanānīti kāmasaññojanāni ca kāmabandhanāni ca. Pāpimayogānīti pāpimato mārassa yogabhūtāni, bandhanabhūtānīti attho. Duraccayānīti duratikkamāni. Saindā devā sapajāpatikāti indaṃ jeṭṭhakaṃ katvā upaviṭṭhā saindā pajāpatiṃ devarājānaṃ jeṭṭhakaṃ katvā upaviṭṭhā sapajāpatikā. Sabhāyupaviṭṭhāti sabhāyaṃ upaviṭṭhā, nisinnāti attho.

Vīrāti sūrā. Virāgāti vītarāgā. Virajaṃ karontāti virajaṃ anāgānimaggaṃ karontā uppādentā. Nāgova sannāni guṇānīti kāmasaññojanabandhanāni chetvā deve tāvatimse atikkamiṃsu. Saṃvegajātassāti jātasaṃvegassa sakkassa.

Kāmābhibhūti duvidhānampi kāmānaṃ abhibhū. Satiyā vihīnāti jhānasativirahitā.

Tiṇṇaṃ tesanti tesu tīsu janesu. Āvasinettha ekoti tattha hīne kāye ekoyeva āvāsiko jāto. Sambodhipathānusārīnoti anāgāmiṃ maggānusārīno. Devepi hīlentīti dve devaloke hīlentā adhokarontā upacārappanāsamādhīhi samāhitattā attano pādapapaṃsum devatānaṃ matthake okirantā ākāse uppatitvā gatāti.

Etādisī dhammappakāsanetthāti ettha sāsane evarūpā dhammappakāsanā, yāya sāvaka etehi guṇehi samannāgatā honti. Na tattha kiṃ kaṅkhati koci sāvako kiṃ tattha tesu sāvakesu koci ekasāvako pi buddhādīsu vā cātuddisabhāve vā na kaṅkhati “sabbadisāsu asajjamāno agayhamāno viharatī”ti. Idāni bhagavato vaṇṇaṃ bhaṇanto “nitiṇṇaoghaṃ vicikicchachinnaṃ, buddhaṃ namassāma jinaṃ janinda”nti āha. Tattha vicikicchachinnanti chinnavicikicchaṃ. Janindanti sabbalokuttamaṃ.

Yaṃ te dhammanti yaṃ tava dhammaṃ. Ajjhagaṃsu teti te devaputtā adhigatā. Kāyaṃ brahmapurohitanti amhākaṃ passantānaṃ ye va brahmapurohitasārīraṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - yaṃ tava dhammaṃ jānitvā tesāṃ tiṇṇaṃ janānaṃ te dve visesaṃ amhākaṃ passantānaṃ ye va kāyaṃ brahmapurohitaṃ adhigantvā maggaphalavisesaṃ ajjhagaṃsu, mayampi tassa dhammassa pattiya āgatamhāsi mārisāti. Āgatamhaseti sampattama. Katāvakāsā bhagavatā, paṇhaṃ pucchema mārisāti sace no bhagavā okāsaṃ karoti, atha bhagavatā katāvakāsā hutvā paṇhaṃ, mārisa, puccheyyāmaṃti attho.

Maghamāṇavavatthu

355. Dīgharattaṃ visuddho kho ayaṃ yakkhoti cirakālato pabhūti visuddho. Kīva cirakālato? Anuppanne buddhe magadharaṭṭhe macalagāmake maghamāṇavakālato paṭṭhāya. Tadā kiresa ekadivasaṃ kālasseva vuṭṭhāya gāmaṃ majjhe manussānaṃ gāmakammakaraṇaṭṭhānaṃ gantvā attano ṭhitaṭṭhānaṃ pādanteneva paṃsukacavaraṃ apanetvā ramaṇīyamakāsi, añño āgantvā tattha aṭṭhāsi. So tāvatakeneva satīṃ paṭilabhitvā majjhe gāmassa khalamaṇḍalamattaṃ ṭhānaṃ sodhetvā vālukaṃ okiritvā dārūni āharitvā sītakāle aggīṃ karoti, daharā ca mahallakā ca āgantvā tattha nisīdanti.

Athassa ekadivasaṃ etadahosi - “mayaṃ nagaraṃ gantvā rājarājamahāmattādayo passāma, imesupi candimasūriyesu ‘cando nāma devaputto, sūriyo nāma devaputto’ti vadanti. Kiṃ nu kho katvā ete etā sampattiyo adhigatā”ti? Tato “nāññaṃ kiñci, puñña-kammameva katvā”ti cintetvā “mayāpi evaṃ vidhasampattidāyakaṃ puñña-kammameva kattaṃ”nti cintesi.

So kālasseva vuṭṭhāya yāguṃ pivitvā vāsipharasukudālamusalahattho catumahāpathaṃ gantvā musalena pāsāṇe uccāletvā pavaṭṭeti, yānaṃ akkhapaṭighātarukkhe harati, visamaṃ samaṃ karoti, catumahāpathe sālaṃ karoti, pokkharaṇiṃ khaṇati, setuṃ bandhati, evaṃ divasaṃ kammaṃ katvā atthaṅgate sūriye gharaṃ eti. Taṃ añño pucchi - “bho, magha, tvaṃ pātova nikkhamitvā sāyaṃ araṇṇato esi, kiṃ kammaṃ karosī”ti? Puñña-kammaṃ karomi. Saggagāmiṃ maggaṃ sodhemīti. Kimidaṃ, bho, puññaṃ nāmāti? Tvaṃ na jānāsīti? Āma, na jānāmīti. Nagaraṃ gata-kāle diṭṭhapubbā te rājarājamahāmattādayoti? Āma, diṭṭhapubbāti. Puñña-kammaṃ katvā tehi taṃ ṭhānaṃ laddhaṃ, ahampi evaṃ vidhasampattidāyakaṃ kammaṃ karomi. “Cando nāma devaputto, sūriyo nāma devaputto”ti sutapubbaṃ tayāti? Āma sutapubbanti. Etassa saggassa

gamanamaggaṃ ahaṃ sodhemīti. Idaṃ pana puññakammaṃ kiṃ taveva vaṭṭati, aññaṃ na vaṭṭatīti? Na kassacetaṃ vāritanti. Yadi evaṃ sve araññaṃ gamanakāle mayhampi saddaṃ dehīti. Punadivase taṃ gahetvā gato, evaṃ tasmaṃ gāme tetṭhisa manussā taruṇavayā sabbe tasseeva anuvattakā ahesuṃ. Te ekacchanda hutvā puññakammāni karontā vicaranti. Yaṃ disaṃ gacchanti, maggaṃ samaṃ karontā ekadivaseneva karonti, pokkharaṇiṃ khaṇantā, sālaṃ karontā, setuṃ bandhantā ekadivaseneva niṭṭhāpentī.

Atha nesaṃ gāmaabhojako cintesi - “ahaṃ pubbe etesu suraṃ pivantesu paṇaghātādīni karontesu ca kahāpaṇādivasena ceva daṇḍabalivasena ca dhaṇaṃ labhāmi. Idāni etesaṃ puññakaraṇakālato paṭṭhāya ettako āyo natthi, handa ne rājakule paribhindaṃ”ti rājānaṃ upasaṅkamitvā core, mahārāja, passāmi. Kuhiṃ, tātāti? Mayhaṃ gāmeti. Kiṃ corā nāma, tātāti? Rājāparādhikā devāti. Kiṃ jātikāti? Gahapatijātikā devāti. Gahapatikā kiṃ karissanti, tayā jānamānena kasmā mayhaṃ na kathitanti? Bhayena, mahārāja, na kathemi, idāni mā mayhaṃ dosaṃ kareyyāthāti. Atha rājā “ayaṃ mayhaṃ mahāravaṃ ravatī”ti saddahitvā “tena hi gaccha, tvameva ne ānehī”ti balaṃ datvā pesesi. So gantvā divasaṃ araṇṇe kammaṃ katvā sāyamāsaṃ bhuñjitvā gāmamajjhe nisīditvā “sve kiṃ kammaṃ karissāma, kiṃ maggaṃ samaṃ karoma, pokkharaṇiṃ khaṇāma, setuṃ bandhāma”ti mantayamāneyeva te parivāretvā “mā phandittha, rañño āṇā”ti bandhitvā pāyāsi. Atha kho nesaṃ itthiyo “sāmikā kira vo ‘rājāparādhikā corā’ti bandhitvā niyyantī”ti sutvā “aticirena kūṭa ete ‘puññakammaṃ karomā’ti divase divase araṇṇeva acchanti, sabbakammantā parihīnā, gehe na kiñci vaḍḍhati, suṭṭhu baddhā suṭṭhu gahitā”ti vadiṃsu.

Gāmaabhojakopi te netvā rañño dassesi. Rājā anupaparikkhitvāyeva “hatthinā maddāpethā”ti āha. Tesu nīyamānesu magho itare āha - “bho, sakkhissatha mama vacanaṃ kātu”nti? Tava vacanaṃ karontāyevamha imaṃ bhayaṃ pattā, evaṃ santepi tava vacanaṃ karoma, bhaṇa bho, kiṃ karomāti? Ettha bho vaṭṭe carantānaṃ nāma nibaddhaṃ etaṃ, kiṃ pana tumhe corāti? Na coramhāti. Imassa lokassa saccakiriyā nāma avassayo, tasmā sabbepi “yadi amhe corā, hatthī maddatu, atha na corā, mā maddatū”ti saccakiriyāṃ karoṭhāti. Te tathā akaṃsu. Hatthī upagantumpi na sakkoti, viravanto palāyati, hatthiṃ tuttomaraṅkusehi koṭṭentāpi upanetuṃ na sakkonti. “Hatthiṃ upanetuṃ na sakkomā”ti rañño ārocesuṃ. Tena hi upari kaṭeṇa paṭicchādetvā maddāpethāti. Upari kaṭe dinne diguṇaravaṃ viravanto palāyati.

Rājā sutvā pesuññakāraṃ pakkosāpetvā āha - “tāta, hatthī maddituṃ na icchatī”ti? Āma, deva, jeṭṭhakamāṇavo mantaṃ jānāti, mantasseva ayamānubhāvoti. Rājā taṃ pakkosāpetvā “manto kira te atthī”ti pucchi? Natthi, deva, mayhaṃ manto, saccakiriyāṃ pana mayaṃ karimha - “yadi amhe rañño corā, maddatu, atha na corā, mā maddatū”ti, saccakiriyāya no esa ānubhāvoti. Kiṃ pana, tāta, tumhe kammaṃ karoṭhāti? Amhe, deva, maggaṃ samaṃ karoma, catumahāpathe sālaṃ karoma, pokkharaṇiṃ khaṇāma, setuṃ bandhāma, evarūpāni puññakammāni karontā vicarimhāti.

Ayaṃ tumhe kimatthaṃ pisuṇesīti? Amhākaṃ pamattakāle idaṇcīdaṇca labhati, appamattakāle taṃ natthi, etena kāraṇenāti. Tāta, ayaṃ hatthī nāma tiracchāno, sopi tumhākaṃ guṇe jānāti. Ahaṃ manusso hutvāpi na jānāmi, tumhākaṃ vasanagāmaṃ tumhākaṃyeva puna aharaṇiṃ katvā demi, ayampi hatthī tumhākaṃyeva hotu,

pesuññakārakopi tumhākaṃyeva dāso hotu. Ito paṭṭhāya mayhampi puññakammaṃ karoṭhāti dhanam datvā vissajjesi. Te dhanam gahetvā vārena vārena hatthim āruyha gacchantā mantayanti “bho puññakammaṃ nāma anāgatabhavatthāya kariyati, amhākaṃ pana antoudake pupphitam nīluppalam viya imasmiññeva attabhāve vipākaṃ deti. Idāni atirekaṃ puññaṃ karissāmā”ti, kiṃ karomāti? Catumahāpathe thāvaram katvā mahājanassa vissamanasālam karoma, itthihi pana saddhim apattikaṃ katvā karissāma, amhesu hi “corā”ti gahetvā nīyamānesu itthinam ekāpi cintāmatkampī akatvā “subaddhā sugahitā”ti utṭhahimsu, tasmā tāsam pattim na dassāmāti. Te attano gehāni gantvā hatthino tettiṃsapiṇḍam denti, tettiṃsa tiṇamuṭṭhiyo āharanti, tam sabbam hatthissa kucchipūram jātam. Te araññaṃ pavisitvā rukkhe chindanti, chinnaṃ chinnaṃ hatthi kaḍḍhitvā sakaṭapathe ṭhapesi. Te rukkhe tacchetvā sālāya kammaṃ ārabhimsu.

Maghassa gehe sujātā, sudhammā, cittā, nandāti catasso bhariyāyo ahesum. Sudhammā vaḍḍhakim pucchati - “tāta, ime sahāyā kālasseva gantvā sāyam enti, kiṃ kammaṃ karonti”ti? “Sālam karonti, amma”ti. “Tāta, mayhampi sālāya pattim katvā dehī”ti. “Itthihi apattikaṃ karomā”ti ete vadantīti. Sā vaḍḍhakissa aṭṭha kahāpaṇe datvā “tāta, yena kenaci upāyena mayham pattikaṃ karohī”ti āha. So “sādhū amma”ti vatvā puretaram vāsipharasum gahetvā gāmamajjhe ṭhatvā “kiṃ bho ajja imasmimpi kāle na nikkhamathā”ti uccāsaddam katvā “sabbe maggam ārujhā”ti ṇatvā “gacchatha tāva tumhe, mayham papañco atthi”ti te purato katvā aññaṃ maggam āruyha kaṇṇikūpagam rukkham chinditvā tacchetvā maṭṭham katvā āharitvā sudhammāya gehe ṭhapesi - “mayā dehīti vuttadivase nīharitvā dadeyyāsī”ti.

Atha niṭṭhite dabbasambhārakamme bhūmikammato paṭṭhāya cayabandhanathambhussāpana saṅghāṭayojana kaṇṇikamañcabandhanesu katesu so vaḍḍhakī kaṇṇikamañce nisīditvā catūhi disāhi gopānasiyo ukkhipitvā “bho ekaṃ pamuṭṭham atthi”ti āha. Kiṃ bho pamuṭṭham, sabbameva tvam pamussasīti. Imā bho gopānasiyo kattha patiṭṭhahissantīti? Kaṇṇikā nāma laddhum vaṭṭatīti. Kuhiṃ bho idāni sakkā laddhanti? Kulānam gehe sakkā laddhanti. Āhiṇḍantā pucchathāti. Te antogāmaṃ pavisitvā pucchitvā sudhammāya gharadvāre “imasmiṃ ghare kaṇṇikā atthi”ti āhaṃsu. Sā “atthi”ti āha. Handa mūlam gaṇhāhīti. Mūlam na gaṇhāmi, sace mama pattim karoṭha, dassāmīti. Etha bho mātugāmassa pattim na karoma, araññaṃ gantvā rukkham chindissāmāti nikkhamimsu.

Tato vaḍḍhakī “kiṃ na laddhā, tāta, kaṇṇikā”ti pucchi. Te tamattham ārocayimsu. Vaḍḍhakī kaṇṇikamañce nisinnova ākāsam ulloketvā “bho ajja nakkhattam sundaram, idam aññaṃ samvaccharam atikkamitvā sakkā laddhum, tumhehi ca dukkhena ābhata dabbasambhārā, te sakalasamvaccharena imasmiññeva ṭhāne pūtikā bhavissanti. Devaloke nibbattakāle tassāpi ekasmiṃ koṇe sālā hotu, āharatha na”nti āha. Sāpi yāva te na puna āgacchanti, tāva kaṇṇikāya heṭṭhimatale “ayam sālā sudhammā nāmā”ti akkharāni chindāpetvā ahatena vatthena veṭhetvā ṭhapesi. Kammikā āgantvā - “āhara, re kaṇṇikaṃ, yaṃ hotu tam hotu. Tuyhampi pattim karissāmā”ti āhaṃsu. Sā nīharitvā “tātā, yāva aṭṭha vā soḷasa vā gopānasiyo na ārohani, tāva imam vattham mā nibbeṭhayitthā”ti vatvā adāsi. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā gahetvā gopānasiyo āropetvāva vattham nibbeṭhesum.

Eko mahāgāmikamanusso uddham ullokento akkharāni disvā “kiṃ, bho, ida”nti akkharaññaṃ manussam pakkosāpetvā dassesi. So “sudhammā nāma ayam sālā”ti

āha. “Haratha, bho, mayaṃ ādito paṭṭhāya sālaṃ katvā nāmamattampi na labhāma, esā ratanamattena kaṇṇikarukkheṇa sālaṃ attano nāmena kāreti”ti viravanti. Vaḍḍhakī tesam viravantānaṃyeva gopānasiyo pavesetvā āṇiṃ datvā sālākammaṃ niṭṭhāpesi.

Sālaṃ tidhā vibhajiṃsu, ekasmiṃ koṭṭhāse issarānaṃ vasanaṭṭhānaṃ akaṃsu, ekasmiṃ duggatānaṃ, ekasmiṃ gilānānaṃ. Tettiṃsa janā tettiṃsa phalakāni paññapetvā hatthissa saññaṃ adaṃsu - “āgantuko āgantvā yassa atthate phalake nisīdati, taṃ gahetvā phalakasāmikasseva gehe patiṭṭhāpehi. Tassa pādaparikkammaṃpiṭṭhiparikkammakhādānīyabhojanīyasayanāni sabbāni phalakasāmikasseva bhāro bhavissati”ti. Hatthī āgatāgataṃ gahetvā phalakasāmikassa gehaṃ neti, so tassa taṃ divasaṃ kattabbaṃ karoti.

Maghamāṇavo sālato avidūre ṭhāne koviḷārarukkhaṃ ropāpesi, mūle cassa pāsāṇaphalakam atthari. Nandā nāmassa bhariyā avidūre pokkharaṇiṃ khaṇāpesi, cittā mālāvacche ropāpesi, sabbajetṭhikā pana ādāsaṃ gahetvā attabhāvaṃ maṇḍayamānā vicarati. Magho taṃ āha - “bhadde, sudhammā, sālāya pattikā jātā, nandā pokkharaṇiṃ khaṇāpesi, cittā mālāvacche ropāpesi. Tava pana puññakammaṃ nāma natthi, ekaṃ puññaṃ karohi, bhadde”ti sā “tvaṃ kassa kāraṇā karosi, nanu tayā kataṃ mayhamevā”ti vatvā attabhāvamaṇḍanameva anuyuñjati.

Magho yāvatāyukaṃ ṭhatvā tato cavitvā tāvatimsabhavane sakko hutvā nibbatti, tepi tettiṃsa gāmikamanussā kālaṅkatvā tettiṃsa devaputtā hutvā tasseeva santike nibbattā. Sakkassa vejayanto nāma pāsādo satta yojanasatāni uggacchi, dhajo tīṇi yojanasatāni uggacchi, koviḷārarukkhasa nissandena samantā tiyojanasataparimaṇḍalo pañcadasayojanapariṇāhakkhandho pāricchattako nibbatti, pāsāṇaphalakassa nissandena pāricchattakamūle saṭṭhiyojanikā paṇḍukambalasilā nibbatti. Sudhammāya kaṇṇikarukkhasa nissandena tiyojanasatikā sudhammā devasabhā nibbatti. Nandāya pokkharaṇiyā nissandena paññāsayojanā nandā nāma pokkharaṇī nibbatti. Cittāya mālāvacchavatthunissandena saṭṭhiyojanikaṃ cittalatāvanaṃ nāma uyyānaṃ nibbatti.

Sakko devarājā sudhammāya devasabhāya yojanike suvaṇṇapallaṅke nisinno tiyojanike setacchatte dhāriyamāne tehi devaputtehi tāhi devakaññāhi aḍḍhatiyāhi nāṭakakoṭṭhi dvīsu devalokesu devatāhi ca parivārito mahāsampattiṃ olokento tā tisso itthiyo disvā “imā tāva paññāyanti, sujātā kuhi”nti olokento “ayaṃ mama vacanaṃ akatvā girikandarāya bakasakuṇikā hutvā nibbattā”ti disvā devalokato otarivā tassā santikaṃ gato. Sā disvā sañjānitvā adhomukhā jātā. “Bāle, idāni kiṃ sīsaṃ na ukkhipasi? Tvaṃ mama vacanaṃ akatvā attabhāvameva maṇḍayamānā vītinaṃesi. Sudhammāya ca nandāya ca cittāya ca mahāsampatti nibbattā, ehi amhākaṃ sampattiṃ passā”ti devalokaṃ netvā nandāya pokkharaṇiyā pakkhipitvā pallaṅke nisīdi.

Nāṭakitthiyo “kuhiṃ gatattha, mahārājā”ti pucchiṃsu. So anārocetukāmopi tāhi nippīliyamāno “sujātāya santika”nti āha. Kuhiṃ nibbattā, mahārājāti? Kandarapādeti. Idāni kuhinti? Nandāpokkharaṇiyaṃ me vissatṭhāti. Etha, bho, amhākaṃ ayyaṃ passāmāti sabbā tattha agamaṃsu. Sā pubbe sabbajetṭhikā hutvā tā avamaññittha. Idāni tāpi taṃ disvā - “passatha, bho amhākaṃ ayyāya mukhaṃ kakkāṭakavijjhanasūlasadisa”ntiādāni vadantiyo keḷiṃ akaṃsu. Sā ativiya aṭṭiyamānā sakkaṃ devarājānaṃ āha - “mahārāja, imāni suvaṇṇarajatamaṇivimānāni vā

nandāpokkharāṇī vā mayhaṃ kiṃ karissati, jātibhūmiyeva mahārāja sattānaṃ sukhā, maṃ tattheva kandarapāde vissajjehī”ti. Sakko taṃ tattha vissajjetvā “mama vacanaṃ karissasī”ti āha. Karissāmi, mahārājāti. Pañca sīlāni gahetvā akhaṇḍāni katvā rakkha, katipāhena taṃ etāsaṃ jeṭṭhikaṃ karissāmīti. Sā tathā akāsi.

Sakko katipāhassa accayena “sakkā nu kho sīlaṃ rakkhitu”nti gantvā maccharūpena uttānako hutvā tassā purato udakapiṭṭhe osarati, sā “matamacchako bhavissatī”ti gantvā sīse aggahesi. Maccho naṅguṭṭhaṃ cālesi. Sā “jīvati maññe”ti udake vissajjesi. Sakko ākāse ṭhatvā “sādhū, sādhū, rakkhasi sikkhāpadaṃ, evaṃ taṃ rakkhamānaṃ katipāheneva nāṭakānaṃ jeṭṭhikaṃ karissāmī”ti āha. Tassāpi pañca vassasatāni āyu ahosi. Ekadivasampi udarapūraṃ nālatthaṃ, sukkhitvā parisukkhितvā milāyamānāpi sīlaṃ akhaṇḍetvā kālaṅkatvā bārāṇasiyaṃ kumbhakāragehe nibbatti.

Sakko “kuhiṃ nibbattā”ti olovento disvā “tato idha ānetuṃ na sakkā, jīvitavuttimassā dassāmī”ti suvaṇṇaeḷālukānaṃ yānaṃ pūretvā majjhe gāmassa mahallakavesena nisīditvā “eḷālukāni gaṇhathā”ti ukkuṭṭhimakāsi. Samantā gāmaṃvāsikā āgantvā “dehi, tātā”ti āhaṃsu. Ahaṃ sīlarakkhakānaṃ demi, tumhe sīlaṃ rakkhathāti. Tāta mayaṃ sīlaṃ nāma kīdisantipi na jānāma, mūlena dehīti. “Sīlarakkhakānaṃyeva dammī”ti āha. “Ethā, re kosi ayaṃ eḷālukamahallako”ti sabbe nivattiṃsu.

Sā dārikā pucchi - “amma, tumhe eḷālukatthāya gatā tucchahatthāva āgatā”ti. Kosi, amma, eḷālukamahallako “ahaṃ sīlarakkhakānaṃ dammī”ti vadati, nūnimassa dārikā sīlaṃ khādītva vattanti, mayaṃ sīlameva na jānāmāti. Sā “mayhaṃ ānītaṃ bhavissatī”ti gantvā “eḷālukāṃ, tātā, dehī”ti āha. “Tvayaṃ sīlāni rakkhasi ammā”ti? “Āma, tātā rakkhāmī”ti. Idaṃ mayā tuyhameva ābhatanti gehadvāre yānena saddhiṃ ṭhapetvā pakkāmi. Sāpi yāvajīvaṃ sīlaṃ rakkhitvā cavitvā vepacittiasurassa dhītā hutvā nibbatti. Sīlanissandena pāsādikā ahosi. So “dhītuṃvivāhamaṅgalaṃ karissāmī”ti asure sannipātesi.

Sakko “kuhiṃ nibbattā”ti olovento “asurabhavane nibbattā, ajjassā vivāhamaṅgalaṃ karissanti”ti disvā “idāni yaṃkiñci katvā ānetabbā mayā”ti asuravaṇṇaṃ nimminītvā gantvā asurānaṃ antare aṭṭhāsi. “Tava sāmikaṃ vadehī”ti tassā hatthe pitā pupphadāmaṃ adāsi “yaṃ icchasi, tassūpari khiṇāhī”ti. Sā olokontī sakkaṃ disvā pubbasannivāsena sañjātasinehā “ayaṃ me sāmiko”ti tassūpari dāmaṃ khiṇi. So taṃ bāhāya gahetvā ākāse uppati, tasmīṃ khaṇe asurā sañjāniṃsu. Te “gaṇhatha, gaṇhatha, jarasakkaṃ, veriko amhākaṃ, na mayaṃ etassa dārikaṃ dassāmā”ti anubandhiṃsu. Vepacitti pucchi “kenāhaṭṭā”ti? “Jarasakkena mahārājā”ti. “Avasesesu ayameva seṭṭho, apethā”ti āha. Sakko naṃ netvā aḍḍhatiyakoṭināṭakānaṃ jeṭṭhikaṭṭhāne ṭhapesi. Sā sakkaṃ varaṃ yāci - “mahārāja, mayhaṃ imasmiṃ devaloke mātā vā pitā vā bhātā vā bhaginī vā natthi, yattha yattha gacchasi, tattha tattha maṃ gahetvāva gaccha mahārājā”ti. Sakko “sādhū”ti paṭiññaṃ adāsi.

Evaṃ macalagāmake maghamāṇavakālato paṭṭhāya visuddhabhāvamassa sampassanto bhagavā “dīgharattaṃ visuddho kho ayaṃ yakkho”ti āha. Atthasañhitanti atthanissitaṃ kāraṇanissitaṃ.

Pañhaveyyākaraṇavaṇṇanā

357. Kiṃ saṃyojanāti kiṃ bandhanā, kena bandhanena baddhā hutvā. Puthukāyāti bahujanā. Averāti appaṭighā. Adaṇḍāti āvudhadaṇḍadhadanadaṇḍavinimuttā. Asapattāti apaccatthikā. Abyāpajjāti vigatadomanassā. Viharemu averinoti aho vata kenaci saddhiṃ averino vihareyyāma, katthaci kopam na uppādetvā accharāya gahitakam jaṅghasahassena saddhiṃ paribhuñjeyyāmāti dānam datvā pūjam katvā ca patthayanti. Iti ca nesam hotīti evaṃca nesam ayam patthanā hoti. Atha ca panāti evam patthanāya satipi.

Issāmacchariyasaṃyojanāti parasampattikhīyanalakkhaṇā issā, attasampattiyā parehi sādharmaṇabhāvassa asānalakkhaṇam macchariyam, issā ca macchariyaṇca saṃyojanam etesanti issāmacchariyasaṃyojanā. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana issāmacchariyāni abhidhamme vuttāneva.

Āvāsamacchariyena panettha yakkho vā peto vā hutvā tasseeva āvāsassa saṅkāram sīsena ukkhipitvā vicarati. Kulamacchariyena tasmim kule aññesam dānādīni karonte disvā “bhinnam vatidam kulam mamā”ti cintayato lohitampi mukhato uggacchati, kucchivirecanampi hoti, antānipi khaṇḍākhāṇḍāni hutvā nikkhamanti. Lābhamacchariyena saṅghassa vā gaṇassa vā santake lābhe maccharāyitvā puggalikaparibhogena paribhuñjitvā yakkho vā peto vā mahāajagaro vā hutvā nibbattati. Sarīraṇṇaguṇaṇṇamacchariyena pana pariyattidhammamacchariyena ca attanova vaṇṇam vaṇṇeti, na paresam vaṇṇam, “kiṃ vaṇṇo eso”ti tam tam dosam vadanto pariyattiṇca kassaci kiñci adento dubbaṇṇo ceva eḷamūgo ca hoti.

Apica āvāsamacchariyena lohagehe paccati. Kulamacchariyena appalābho hoti. Lābhamacchariyena gūthaniraye nibbattati. Vaṇṇamacchariyena bhava nibbattassa vaṇṇo nāma na hoti. Dhammamacchariyena kukkuḷaniraye nibbattati. Idam pana issāmacchariyasaṃyojanam sotāpattimaggena pahīyati. Yāva tam nappahīyati, tāva devamānussā averatādīni patthayantāpi verādīhi na parimuccantiyeva.

Tiṇṇā mettha kaṅkhāti etasmim pañhe mayā tumhākam vacanam sutvā kaṅkhā tiṇṇāti vadati, na maggavasena tiṇṇakaṅkhatam dīpeti. Vigatā kathamkathāti idam katham, idam kathanti ayampi kathamkathā vigatā.

358. Nidānādīni vuttatthāneva. Piyāppīyanidānanti piyasattasaṅkhāranidānam macchariyam, appiyasattasaṅkhāranidānā issā. Ubhayam vā ubhayanidānam. Pabbajitassa hi saddhivihārikādayo, gahaṭṭhassa puttādayo hatthiassādayo vā sattā piyā honti keḷāyitā mamāyitā, muhuttampi te apassanto adhivāsetum na sakkoti. So aññam tādīsam piyasattam labhantaṃ disvā issam karoti. “Iminā amhākam kiñci kammaṃ atthi, muhuttaṃ tāva nam dethā”ti tameva aññehi yācito “na sakkā dātuṃ, kilamissati vā ukkaṇṭhissati vā”tiādīni vatvā macchariyam karoti. Evam tāva ubhayampi piyasattanidānam hoti. Bhikkhussa pana pattacīvaraparikkhārajātam, gahaṭṭhassa vā alaṅkāradīupakaraṇam piyam hoti manāpam, so aññassa tādīsam uppajjamānam disvā “aho vatassa evarūpam na bhaveyyā”ti issam karoti, yācito vāpi “mayampetaṃ mamāyantā na paribhuñjāma, na sakkā dātu”nti macchariyam karoti. Evam ubhayampi piyasaṅkhāranidānam hoti. Appiye pana te vuttappakāre satte ca saṅkhāre ca labhitvā sacepissa te amanāpā honti, tathāpi kilesānam viparītavuttitāya “ṭhapetvā maṃ ko añño evarūpassa lābhī”ti issam vā karoti, yācito tāvakālikampi adadamāno macchariyam vā karoti. Evam ubhayampi appiyasattasaṅkhāranidānam hoti.

Chandanidānanti ettha pariyesanachando, paṭilābhachando, paribhogachando,

sannidhichando, vissajjanachandoti pañcavidho chando.

Katamo pariyesanachando? Idhekacco atitto chandajāto rūpaṃ pariyesati, saddaṃ. Gandhaṃ. Rasaṃ. Phoṭṭhabbaṃ pariyesati, dhaṇaṃ pariyesati. Ayaṃ pariyesanachando.

Katamo paṭilābhachando? Idhekacco atitto chandajāto rūpaṃ paṭilabhati, saddaṃ. Gandhaṃ. Rasaṃ. Phoṭṭhabbaṃ paṭilabhati, dhaṇaṃ paṭilabhati. Ayaṃ paṭilābhachando.

Katamo paribhogachando? Idhekacco atitto chandajāto rūpaṃ paribhuñjati, saddaṃ. Gandhaṃ. Rasaṃ. Phoṭṭhabbaṃ paribhuñjati, dhaṇaṃ paribhuñjati. Ayaṃ paribhogachando.

Katamo sannidhichando? Idhekacco atitto chandajāto dhanasannicayaṃ karoti “āpadāsu bhavissatī”ti. Ayaṃ sannidhichando.

Katamo vissajjanachando? Idhekacco atitto chandajāto dhaṇaṃ vissajjeti, hatthārohaṇaṃ, assārohaṇaṃ, rathikāṇaṃ, dhaṇuggahaṇaṃ - “ime maṃ rakkhissanti gopissanti mamāyissanti samparivārayissanti”ti. Ayaṃ vissajjanachando. Ime pañca chandā. Idha taṇhāmattameva, taṃ sandhāya idaṃ vuttaṃ.

Vitakkaniḍānoti ettha “lābhaṃ paṭicca vinicchayo”ti evaṃ vutto vinicchayavitakko vitakko nāma. Vinicchayoti dve vinicchayā taṇhāvinicchayo ca, diṭṭhivinicchayo ca. Aṭṭhasataṃ taṇhāvicariṭaṃ taṇhāvinicchayo nāma. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhivinicchayo nāmāti evaṃ vuttataṇhāvinicchayavasena hi iṭṭhāniṭṭhapiyāppiyavavatthānaṃ na hoti. Tadeva hi ekaccassa iṭṭhaṃ hoti, ekaccassa aniṭṭhaṃ paccantarājamajjhimadesarājūnaṃ gaṇḍuppadamigamaṃsādīsu viya. Tasmiṃ pana taṇhāvinicchayavinicchite paṭiladdhavatthusmiṃ “ettakaṃ rūpassa bhavissati, ettakaṃ saddassa, ettakaṃ gandhassa, ettakaṃ rasassa, ettakaṃ phoṭṭhabbassa bhavissati, ettakaṃ mayhaṃ bhavissati, ettakaṃ parassa bhavissati, ettakaṃ nidahissāmi, ettakaṃ parassa dassāmi”ti vavatthānaṃ vitakkavinicchayena hoti. Tenāha “chando kho, devānaminda, vitakkaniḍāno”ti.

Papañcasaññāsaṅkhānidānoti tayo papañcā taṇhāpapañco, mānapapañco, diṭṭhipapañcoti. Tattha aṭṭhasatataṇhāvicariṭaṃ taṇhāpapañco nāma. Navavidho māno mānapapañco nāma. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhipapañco nāma. Tesu idha taṇhāpapañco adhippeto. Kenaṭṭhena papañco? Mattapamattākārapāpanaṭṭhena papañco. Taṃsampaṃyuttā saññā papañcasaññā. Saṅkhā vuccati koṭṭhāso “saññānidānā hi papañcasaṅkhā”tiādīsu viya. Iti papañcasaññāsaṅkhānidānoti papañcasaññākoṭṭhāsanidāno vitakkoti attho.

Papañcasaññāsaṅkhānirodhasārūppagāmininti etissā papañcasaññāsaṅkhāya khayā nirodho vūpasamo, tassa sārūppaṇceva tattha gāminiṃ cāti saha vipassanāya maggaṃ pucchati.

Vedanākammaṭṭhānavañṇanā

359. Athassa bhagavā somanassaṃpāhanti tisso vedanā ārabhi. Kiṃ pana bhagavatā pucchitaṃ kathitaṃ, apucchitaṃ, sānusandhikaṃ, ananusandhikanti? Pucchitameva kathitaṃ, no apucchitaṃ, sānusandhikameva, no ananusandhikaṃ. Devatānañhi rūpato arūpaṃ pākaṭataraṃ, arūpepi vedanā pākaṭatarā. Kasmā? Devatānañhi

karajakāyaṃ sukhumaṃ, kammajaṃ balavaṃ, karajakāyassa sukhumattā, kammajassa balavattā ekāhāraṃpi atikkamitvā na tiṭṭhanti, uṇhapāsāṇe ṭhapitasappiṇḍi viya vilīyantīti sabbam brahmajāle vuttanayeneva veditabbam. Tasmā bhagavā sakkassa tisso vedanā ārabhi. Duvidhañhi kammaṭṭhānaṃ - rūpakammaṭṭhānaṃ, arūpakammaṭṭhānañca. Rūpapariggaho, arūpapariggahotipi etadeva vuccati. Tattha bhagavā yassa rūpaṃ pākaṭaṃ, tassa saṅkhepamanasikāravasena vā vitthāramanasikāravasena vā catudhātuvavatthānaṃ vitthārento rūpakammaṭṭhānaṃ katheti. Yassa arūpaṃ pākaṭaṃ, tassa arūpakammaṭṭhānaṃ katheti. Kathento ca tassa vatthubhūtaṃ rūpakammaṭṭhānaṃ dassetvāva katheti, devānaṃ pana arūpakammaṭṭhānaṃ pākaṭanti arūpakammaṭṭhānavasena vedanā ārabhi.

Tividho hi arūpakammaṭṭhāne abhiniveso - phassavasena, vedanāvasena, cittavasenāti. Kathaṃ? Ekaccassa hi saṅkhittena vā vitthārena vā pariggahite rūpakammaṭṭhāne tasmim ārammaṇe cittacetāsikānaṃ paṭhamābhiniṇṇāto taṃ ārammaṇaṃ phusanto uppajjamāno phasso pākaṭo hoti. Ekaccassa taṃ ārammaṇaṃ anubhavantī uppajjamānā vedanā pākaṭā hoti. Ekaccassa taṃ ārammaṇaṃ pariggahetvā taṃ vijānantaṃ uppajjamānaṃ viññāṇaṃ pākaṭaṃ hoti.

Tattha yassa phasso pākaṭo hoti, sopi na kevalaṃ phassova uppajjati, tena saddhiṃ tadeva ārammaṇaṃ anubhavamānā vedanāpi uppajjati, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi, vijānamānaṃ viññāṇampi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti. Yassa vedanā pākaṭā hoti, sopi na kevalaṃ vedanāva uppajjati, tāya saddhiṃ tadeva ārammaṇaṃ phusamāno phassopi uppajjati, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi, vijānamānaṃ viññāṇampi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti. Yassa viññāṇaṃ pākaṭaṃ hoti, sopi na kevalaṃ viññāṇameva uppajjati, tena saddhiṃ tadevārammaṇaṃ phusamāno phassopi uppajjati, anubhavamānā vedanāpi, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti.

So “ime phassapañcamakā dhammā kiṃ nissitā”ti upadhārento “vatthunissitā”ti pajānāti. Vatthu nāma karajakāyo, yaṃ sandhāya vuttaṃ - “idañca pana me viññāṇaṃ ettha sitaṃ ettha paṭibaddha”nti. So atthato bhūtāni ceva upādārūpāni ca. Evamettha vatthu rūpaṃ, phassapañcamakā nāmantī nāmarūpamattameva passati. Rūpañcettha rūpakkhando, nāmaṃ cattāro arūpino khandhāti pañcakkhandhamattaṃ hoti. Nāmarūpavinimuttā hi pañcakkhandhā, pañcakkhandhavinimuttaṃ vā nāmarūpaṃ natthi. So “ime pañcakkhandhā kiṃ hetukā”ti upaparikkhanto “avijjādi hetukā”ti passati. Tato “paccayo ceva paccayuppannañca idaṃ, añño satto vā puggalo vā natthi, suddhasaṅkhārapuñjamattamevā”ti sappaccayanāmarūpavasena tilakkhaṇaṃ āropetvā vipassanāpaṭipāṭiyā “aniccaṃ dukkhaṃ anattā”ti sammāsanto vicarati, so ajja ajjāti paṭivedhaṃ ākaṅkhamāno tathārūpe divase utusappāyaṃ, puggalasappāyaṃ, bhojanasappāyaṃ, dhammasavanasappāyaṃ vā labhitvā ekapallaṅkena nisinnova vipassanaṃ matthakaṃ pāpetvā arahatte patiṭṭhāti. Evamimesampi tiṇṇaṃ janānaṃ yāva arahattā kammaṭṭhānaṃ kathitaṃ hoti.

Idha pana bhagavā arūpakammaṭṭhānaṃ kathento vedanāsīsena kathesi. Phassavasena hi viññāṇavasena vā kathiyamānaṃ etassa na pākaṭaṃ hoti, andhakāraṃ viya khāyati. Vedanāvasena pana pākaṭaṃ hoti. Kasmā? Vedanānaṃ uppattiyā pākaṭatāya. Sukhadukkhave danānañhi uppatti pākaṭā. Yadā sukhaṃ

uppajjati, tadā sakalam sarīraṃ khobhentaṃ maddantaṃ pharamānaṃ abhisandayamānaṃ satadhotasappiṃ khādāpayantaṃ viya, satapākatelaṃ makkhayamānaṃ viya, ghaṭṭasahassena pariḷāhaṃ nibbāpayamānaṃ viya, “aho sukhaṃ, aho sukha”nti vācaṃ nicchārayamānameva uppajjati. Yadā dukkhaṃ uppajjati, tadā sakalasarīraṃ khobhentaṃ maddantaṃ pharamānaṃ abhisandayamānaṃ tattaphālaṃ pavesentaṃ viya, vilīnatambalohena āsiñcantaṃ viya, sukkhatiṇavanappatimhi araññe dāruukkākalāpaṃ khipamānaṃ viya “aho dukkhaṃ, aho dukkha”nti vipalāpayamānameva uppajjati. Iti sukhadukkhavedanānaṃ uppatti pākaṭā hoti.

Adukkhamasukhā pana duddīpanā andhakārena viya abhibhūtā. Sā sukhadukkhānaṃ apagame sātāsātapaṭikkhepavasena majjhatakkārahūtā adukkhamasukhā vedanāti nayato gaṇhantassa pākaṭā hoti. Yathā kiṃ? Yathā antarā piṭṭhipāsāṇaṃ āruhitvā palātassa migassa anupadaṃ gacchanto migaluddako piṭṭhipāsāṇassa orabhāgepi parabhāgepi padaṃ disvā majjhe apassantopi “ito āruḷho, ito oruḷho, majjhe piṭṭhipāsāṇe iminā padesena gato bhavissati”ti nayato jānāti. Evaṃ āruḷhaṭṭhāne padaṃ viya hi sukhavedanāya uppatti pākaṭā hoti, oruḷhaṭṭhāne padaṃ viya dukkhavedanāya uppatti pākaṭā hoti, ito āruyha, ito oruyha, majjhe evaṃ gatoti nayato gahaṇaṃ viya sukhadukkhānaṃ apagame sātāsātapaṭikkhepavasena majjhatakkārahūtā adukkhamasukhā vedanāti nayato gaṇhantassa pākaṭā hoti. Evaṃ bhagavā paṭhamaṃ rūpakammaṭṭhānaṃ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṃ vedanāvasena nivattetvā dassesi.

Na kevalaṇca idheva evaṃ dassesi, mahāsatiṭṭhāne, majjhimanikāyaṃhi satiṭṭhāne, cūḷatanḥāsāṅkhaye, mahātanḥāsāṅkhaye, cūḷavedallasutte, mahāvedallasutte, raṭṭhapālasutte, māgaṇḍīyasutte, dhātuvibhaṅge, āneñjasappāye, sakale vedanāsaṃyutteti evaṃ anekesu suttantesu paṭhamaṃ rūpakammaṭṭhānaṃ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṃ vedanāvasena nivattetvā dassesi. Yathā ca tesu tesu, evaṃ imasmimpi sakkapañhe paṭhamaṃ rūpakammaṭṭhānaṃ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṃ vedanāvasena nivattetvā dassesi. Rūpakammaṭṭhānaṃ panettha vedanāya ārammaṇamattakaṃyeva saṅkhittaṃ, tasmā pāliyaṃ nāruḷhaṃ bhavissati.

360. Arūpakammaṭṭhāne yaṃ tassa pākaṭaṃ vedanāvasena abhinivesamukhaṃ, tameva dassetuṃ somanassaṃpāhaṃ, devānamindātiādīmāha. Tattha duvidhenāti dvividhena, dvīhi koṭṭhāsehīti attho. Evarūpaṃ somanassaṃ na sevitaḥbanti evarūpaṃ gehasitasomanassaṃ na sevitaḥbanti. Gehasitasomanassaṃ nāma “tattha katamāni cha gehasitāni somanassāni? Cakkhuviññeyyānaṃ rūpānaṃ iṭṭhānaṃ kantānaṃ manāpānaṃ manoramānaṃ lokāmisapaṭisaṃyuttānaṃ paṭilābhaṃ vā paṭilābhato samanupassato, pubbe vā paṭiladdhapubbaṃ atītaṃ niruddhaṃ vipariṇataṃ samanussarato uppajjati somanassaṃ, yaṃ evarūpaṃ somanassaṃ, idaṃ vuccati gehasitaṃ somanassa”nti evaṃ chasu dvāresu vuttakāmaguṇanissitaṃ somanassaṃ.

Evarūpaṃ somanassaṃ sevitaḥbanti evarūpaṃ nekkhammasitaṃ somanassaṃ sevitaḥbanti. Nekkhammasitaṃ somanassaṃ nāma - “tattha katamāni cha nekkhammasitāni somanassāni? Rūpānaṃ tveva aniccataṃ veditvā vipariṇāmaṃvirāganīrodhaṃ pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammāti evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya passato uppajjati somanassaṃ, yaṃ evarūpaṃ somanassaṃ, idaṃ vuccati nekkhammasitaṃ

somanassa''nti evaṃ chasu dvāresu itthārammaṇe āpāthagate aniccādivasena vipassanaṃ paṭṭhapetvā ussukkāpetuṃ sakkontassa ''ussukkitā me vipassanā''ti somanassajātassa uppannaṃ somanassaṃ. Sevitabbanti idaṃ nekkhammasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānādivasena ca uppajjanakasomanassaṃ sevitabbaṃ nāma.

Tattha yaṃ ce savitakkaṃ savicāraṇti tasmimpi nekkhammasite somanasse yaṃ nekkhammasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānavasena ca uppannaṃ savitakkaṃ savicāraṃ somanassanti jāneyya. Yaṃ ce avitakkaṃ avicāraṇti yaṃ pana dutiyatatiyajjhānavasena uppannaṃ avitakkaṃ avicāraṃ somanassanti jāneyya. Ye avitakke avicāre, te paṇītatareti etesupi dvīsu yaṃ avitakkaṃ avicāraṃ, taṃ paṇītataranti attho.

Iminā kiṃ kathitaṃ hoti? Dvinnaṃ arahattaṃ kathitaṃ. Kathaṃ? Eko kira bhikkhu savitakkasavicāre somanasse vipassanaṃ paṭṭhapetvā ''idaṃ somanassaṃ kiṃ nissita''nti upadhārento ''vatthunissita''nti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte paṭiṭṭhāti. Eko avitakkaavicāre somanasse vipassanaṃ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte paṭiṭṭhāti. Tattha abhiniviṭṭhasomanassesupi savitakkasavicārato avitakkaavicāraṃ paṇītataṃ. Savitakkasavicārasomanassavipassanātopi avitakkaavicāravipassanā paṇītatarā. Savitakkasavicārasomanassaphalasamāpattitopi avitakkaavicārasomanassaphalasamāpattiyeva paṇītatarā. Tenāha bhagavā ''ye avitakke avicāre, te paṇītatare''ti.

361. Evarūpaṃ domanassaṃ na sevitabbanti evarūpaṃ gehasitadomanassaṃ na sevitabbaṃ. Gehasitadomanassaṃ nāma - ''tattha katamāni cha gehasitāni domanassāni? Cakkhuviññeyyānaṃ rūpānaṃ itthānaṃ kantānaṃ manāpānaṃ manoramānaṃ lokāmisapaṭisaṃyuttānaṃ appaṭilābhaṃ vā appaṭilābhato samanupassato pubbe vā apaṭiladdhapubbaṃ atītaṃ niruddhaṃ vipariṇataṃ samanussarato uppajjati domanassaṃ, yaṃ evarūpaṃ domanassaṃ, idaṃ vuccati gehasitadomanassa''nti. Evaṃ chasu dvāresu itthārammaṇaṃ nānubhaviṃ, nānubhavissāmi, nānubhavāmīti vitakkayato uppannaṃ kāmagaṇanissitaṃ domanassaṃ.

Evarūpaṃ domanassaṃ sevitabbanti evarūpaṃ nekkhammasitadomanassaṃ sevitabbaṃ. Nekkhammasitadomanassaṃ nāma - ''tattha katamāni cha nekkhammasitāni domanassāni? Rūpānaṃ tveva aniccataṃ veditvā vipariṇāmaṃ virāgaṃ nirodhaṃ pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammāti evameva yathābhūtaṃ sampappaññāya disvā anuttāresu vimokkhesu pihaṃ upaṭṭhāpeti 'kudāssu nāmāhaṃ tadāyatanaṃ, upasampajja viharissāmi, yadariyā etarahi āyatanaṃ upasampajja viharantī''ti. Iti anuttāresu vimokkhesu pihaṃ upaṭṭhāpayato uppajjati pihapaccayā domanassaṃ, yaṃ evarūpaṃ domanassaṃ, idaṃ vuccati nekkhammasitadomanassa''nti evaṃ chasu dvāresu itthārammaṇe āpāthagate anuttaravimokkhasaṅkhātariyaphaladhammesu pihaṃ upaṭṭhapetvā tadadhigamāya aniccādivasena vipassanaṃ paṭṭhapetvā ussukkāpetumasakkontassa imampi pakkhaṃ, imampi māsaṃ, imampi saṃvaccharaṃ vipassanaṃ ussukkāpetvā ariyabhūmiṃ pāpuṇituṃ nāsakkhinti anusocato uppannaṃ domanassaṃ. Sevitabbanti idaṃ nekkhammasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānādivasena ca uppajjanakadomanassaṃ sevitabbaṃ nāma.

Tattha yaṃ ce savitakkasavicāraṇṭi tasmimpi duvidhe domanasse gehasitadomanassameva savitakkasavicāradomanassaṃ nāma. Nekkhammavasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamadutiyaññāvasena ca uppannadomanassaṃ pana avitakkaavicāradomanassanti veditabbam. Nippariyāyena pana avitakkaavicāradomanassaṃ nāma natthi. Domanassindriyañhi ekaṃsena akusalañceva savitakkasavicāraṇṭi, etassa pana bhikkhuno maññāvasena savitakkasavicāraṇṭi ca avitakkaavicāraṇṭi ca vuttaṃ.

Tatrāyaṃ nayo - idha bhikkhu domanassapaccayabhūte savitakkasavicāradhamme avitakkaavicāradhamme ca domanassapaccayā eva uppanne maggaphaladhamme ca aññesaṃ paṭipattidassanavasena domanassanti gahetvā “kadā nu kho me savitakkasavicāradomanasse vipassanā paṭṭhapitā bhavissati, kadā avitakkaavicāradomanasse”ti ca “kadā nu kho me savitakkasavicāradomanassaphalasamāpatti nibbattitā bhavissati, kadā avitakkaavicāradomanassaphalasamāpatti”ti cintetvā temāsikaṃ, chamāsikaṃ, navamāsikaṃ vā paṭipadaṃ gaṇhāti. Temāsikaṃ gahetvā paṭhamamāse ekaṃ yāmaṃ jaggati, dve yāme niddāya okāsaṃ karoti, majjhime māse dve yāme jaggati, ekaṃ yāmaṃ niddāya okāsaṃ karoti, pacchimamāse caṅkamanisajjāyeva yāpeti. Evaṃ ce arahattaṃ pāpuṇāti, iccetaṃ kusalaṃ. No ce pāpuṇāti, visesetvā chamāsikaṃ gaṇhāti. Tatrāpi dve dve māse vuttanayena paṭipajjitvā arahattaṃ pāpuṇitum asakkonto visesetvā navamāsikaṃ gaṇhāti. Tatrāpi tayo tayo māse tatheva paṭipajjitvā arahattaṃ pāpuṇitum asakkontassa “na ladvaṃ vata me sabrahmacārīhi saddhiṃ visuddhipavāraṇaṃ pavāretu”nti āvajjato domanassaṃ uppajjati, assudhārā pavattanti gāmantapabbhāravāsīmahāsivattherassa viya.

Mahāsivattheravatthu

Thero kira aṭṭhārasa mahāgaṇe vācesi. Tassovāde ṭhatvā tiṃsasahassā bhikkhū arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Atheke bhikkhu “mayhaṃ tāva abbhantare guṇā appamaṇā, kīdisā nu kho me ācariyassa guṇā”ti āvajjanto puthujjanabhāvaṃ passitvā “amhākaṃ ācariyo aññesaṃ avassayo hoti, attano bhavitum na sakkoti, ovādamassa dassāmī”ti ākāseṇa gantvā vihārasamīpe otaritvā divāṭṭhāne nisinnaṃ ācariyaṃ upasaṅkamitvā vattaṃ dassetvā ekamantaṃ nisīdi.

Thero - “kiṃ kāraṇā āgatosi piṇḍapātikā”ti āha. Ekaṃ anumodanaṃ gaṇhissāmīti āgatotsmi, bhanteti. Okāso na bhavissati, āvusoti? Vitakkamālake ṭhitakāle pucchissāmi, bhanteti. Tasmim ṭhāne aññe pucchantīti. Bhikkhācāramagge, bhanteti. Tatrāpi aññe pucchantīti. Dupaṭṭhanivāsanaṭṭhāne, saṅghātipārupanaṭṭhāne, pattanīharaṇaṭṭhāne, gāme caritvā āsanasālāyaṃ yāgupītakāle, bhanteti. Tattha aṭṭhakathātherā attano kaṅkhaṃ vinodenti, āvusoti. Antogāmato nikkhantakāle pucchissāmi, bhanteti. Tatrāpi aññe pucchanti, āvusoti. Antarāmagge, bhante, bhojanasālāyaṃ bhattakiccapariyosāne, bhante, divāṭṭhāne, pādadhovanakāle, mukhadhovanakāle, bhanteti? Tadā aññe pucchantīti. Tato paṭṭhāya yāva aruṇā apare pucchanti, āvusoti. Dantakaṭṭhaṃ gahetvā mukhadhovanatthaṃ gamanakāle, bhanteti? Tadā aññe pucchantīti. Mukhaṃ dhovitvā āgamanakāle, bhanteti? Tatrāpi aññe pucchantīti. Senāsanaṃ pavisitvā nisinnakāle, bhanteti? Tatrāpi aññe pucchantīti. Bhante, nanu mukhaṃ dhovitvā senāsanaṃ pavisitvā tayo cattāro pallaṅke usumaṃ gāhāpetvā yonisomanasikāre kammaṃ karontānaṃ okāsakālena

bhavitabbaṃ siyā, maraṇakhaṇampi na labhissatha, bhante, phalakasadisattha bhante parassa avassayo hotha, attano bhavitum na sakkotha, na me tumhākaṃ anumodanāya atthoti ākāse uppativā agamāsi.

Thero - “imassa bhikkhuno pariyattiyā kammaṃ natthi, mayhaṃ pana aṅkusako bhavissāmīti āgato”ti ñatvā “idāni okāso na bhavissati, paccūsakāle gamissāmī”ti pattacīvaraṃ samīpe katvā sabbaṃ divasabhāgaṃ paṭhamayāmamajjhimagāmaṇca dhammaṃ vācetvā pacchimayāme ekasmiṃ there uddesaṃ gahetvā nikkhante pattacīvaraṃ gahetvā teneva saddhiṃ nikkhanto. Nisinnaantevāsikā ācariyo kenaci papañcena nikkhantoti maññiṃsu. Nikkhanto thero koci deva samānācariyabhikkhūti saññaṃ akāsi.

Thero kira “mādisassa arahattaṃ nāma kiṃ, dvīhatīheneva pāpuṇitvā paccāgamissāmī”ti antevāsikānaṃ anārocetvāva āsāḷhīmāsassa juṇhapakkhaterasiyā nikkhanto gāmantapabbhāraṃ gantvā caṅkamaṃ āruya kammaṭṭhānaṃ manasikaronto taṃ divasaṃ arahattaṃ gahetum nāsakkhi. Uposathadivase sampatte “dvīhatīhena arahattaṃ gaṇhissāmīti āgato, gahetum pana nāsakkhiṃ. Tayo māse pana tīṇi divasāni viya yāva mahāpavāraṇā tāva jānissāmī”ti vassaṃ upagantvāpi gahetum nāsakkhi. Pavāraṇādivase cintesi - “ahaṃ dvīhatīhena arahattaṃ gaṇhissāmīti āgato, temāsenāpi nāsakkhiṃ, sabrahmacārino pana visuddhipavāraṇaṃ pavārentī”ti. Tassevaṃ cintayato assudhārā pavattanti. Tato “na mañce mayhaṃ catūhi iriyāpathehi maggaphalaṃ uppajjissati, arahattaṃ appatvā neva mañce piṭṭhiṃ pasāressāmi, na pāde dhovissāmī”ti mañcaṃ ussāpetvā ṭhapesi. Puna antovassaṃ pattaṃ, arahattaṃ gahetum nāsakkhiyeva. Ekūnatimsapavāraṇāsu assudhārā pavattanti. Gāmadārakā therassa pādesu phālitaṭṭhānāni kaṇṭakehi sibbanti, davaṃ karontāpi “ayyassa mahāsīvattatherassa viya pādā hontū”ti davaṃ karonti.

Thero tiṃsasamvacchare mahāpavāraṇādivase ālambaṇaphalakaṃ nissāya ṭhito “idāni me tiṃsa vassāni samaṇadhammaṃ karontassa, nāsakkhiṃ arahattaṃ pāpuṇitum, addhā me imasmiṃ attabhāve maggo vā phalaṃ vā natthi, na me laddhaṃ sabrahmacārīhi saddhiṃ visuddhipavāraṇaṃ pavāretu”nti cintesi. Tassevaṃ cintayatova domanassaṃ uppajji, assudhārā pavattanti. Atha avidūratṭhāne ekā devadhītā rodamānā aṭṭhāsi. “Ko ettha rodasī”ti? “Ahaṃ, bhante, devadhītā”ti. “Kasmā rodasī”ti? “Rodamānena maggaphalaṃ nibbattitaṃ, tena ahampi ekaṃ dve maggaphalāni nibbattessāmīti rodāmi, bhante”ti.

Tato thero - “bho mahāsīvattthera, devatāpi tayā saddhiṃ keḷiṃ karonti, anucchavikaṃ nu kho te eta”nti vipassanaṃ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ aggahesi. So “idāni nipajjissāmī”ti senāsanaṃ paṭijaggitvā mañcakaṃ paññāpetvā udakaṭṭhāne udakaṃ paccupaṭṭhapetvā “pāde dhovissāmī”ti sopānaphalake nisīdi.

Antevāsikāpissa “amhākaṃ ācariyassa samaṇadhammaṃ kātuṃ gacchantassa tiṃsa vassāni, sakkhi nu kho visesaṃ nibbattetum, nāsakkhī”ti āvajjayamānā “arahattaṃ patvā pādadhovanatthaṃ nisinno”ti disvā “amhākaṃ ācariyo amhādisesu antevāsikesu tiṭṭhantesu ‘attanāva pāde dhovissati’ti aṭṭhānametaṃ, ahaṃ dhovissāmi ahaṃ dhovissāmī”ti tiṃsasaḥassānapi ākāsenā gantvā vanditvā “pāde dhovissāma, bhante”ti āhaṃsu. Āvuso, idāni tiṃsa vassāni honti mama pādānaṃ adhotānaṃ, tiṭṭhatha, tumhe, ahameva dhovissāmīti.

Sakkopi āvajjanto - “mayhaṃ ayyo mahāsīvatthero arahattaṃ patto tiṃsasahassānaṃ antevāsikānaṃ ‘pāde dhovissāmā’ti āgatānaṃ pāde dhovituṃ na deti. Mādise pana upaṭṭhāke tiṭṭhante ‘mayhaṃ ayyo sayamaṃ pāde dhovissatī’ti aṭṭhānametaṃ, ahaṃ dhovissāmī’ti sannitiṭṭhānaṃ katvā sujātāya deviyā saddhiṃ bhikkhusaṅghassa santike pāturahosi. So sujaṃ asurakaññaṃ purato katvā “apetha, bhante, mātugāmo’ti okāsaṃ kāretvā theramaṃ upasaṅkamitvā vanditvā purato ukkuṭiko nisīditvā “pāde dhovissāmi, bhante’ti āha. Kosiya, idāni me tiṃsa vassāni pādānaṃ adhotānaṃ, devatānañca pakatiyāpi manussasarīragandho nāma jeguccho, yojanasate ṭhitānampi kaṇṭhe āsattakuṇapaṃ viya hoti, ahameva dhovissāmīti. Bhante, ayaṃ gandho nāma na paññāyati, tumhākaṃ pana sīlagandho cha devaloke atikkamitvā upari bhavaggaṃ patvā ṭhito. Sīlagandhato añño uttaritaro gandho nāma natthi, bhante, tumhākaṃ sīlagandhenamhi āgatoti vāmahatthena gopphakasandhiyaṃ gahetvā dakkhiṇahatthena pādatalaṃ parimajji. Daharakumārasseva pādā ahesuṃ. Sakko pāde dhovitvā vanditvā devalokameva gato.

Evamaṃ “na labhāmi sabrahmacārīhi saddhiṃ visuddhipavāraṇaṃ pavāretu”nti āvajjantassa uppannaṃ domanassaṃ nissāya bhikkhuno maññanavasena vipassanāya ārammaṇampi vipassanāpi maggopi phalampi savitakkasavicārādomanassanti ca avitakkāvicārādomanassanti ca vuttanti veditabbaṃ.

Tattha eko bhikkhu savitakkasavicārādomanasse vipassanaṃ paṭṭhapetvā idaṃ domanassaṃ kiṃ nissitanti upadhārento vatthunissitanti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte patiṭṭhāti. Eko avitakkāvicāre domanasse vipassanaṃ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte patiṭṭhāti. Tattha abhinivīṭṭhadomanassesupi savitakkasavicārato avitakkaavicāraṃ paṇītataṃ. Savitakkasavicārādomanassavipassanātopi avitakkāvicārādomanassavipassanā paṇītatarā. Savitakkasavicārādomanassaphalasamāpattitopi avitakkāvicārādomanassaphalasamāpattiyeva paṇītatarā. Tenāha bhagavā - “ye avitakkaavicāre te paṇītatare”ti.

362. Evarūpā upekkhā na sevitabbāti evarūpā gehasitaupekkhā na sevitabbā. Gehasitaupekkhā nāma “tattha katamā cha gehasitaupekkhā. Cakkhunā rūpaṃ disvā uppajjati upekkhā bālassa mūlhasa puthujjanassa anodhijinassa avipākajinassa anādīnavadassāvino assutavato puthujjanassa, yā evarūpā upekkhā, rūpaṃ sā nātivattati, tasmā sā upekkhā gehasitāti vuccatī”ti evamaṃ chasu dvāresu iṭṭhārammaṇe āpāthagate guḷapiṇḍike nilīnamakkhikā viya rūpādīni anativattamānā tattheva laggā laggitā hutvā uppannā kāmaguṇanissitā upekkhā na sevitabbā.

Evarūpā upekkhā sevitabbāti evarūpā nekkhammasitā upekkhā sevitabbā. Nekkhammasitā upekkhā nāma - “tattha katamā cha nekkhammasitā upekkhā? Rūpānaṃ tveva aniccatamaṃ veditvā vipariṇāma virāgaṇirodhaṃ ‘pubbe ceva rūpā etarahi ca, sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammā’ti evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya passato uppajjati upekkhā, yā evarūpā upekkhā, rūpaṃ sā ativattati, tasmā sā upekkhā nekkhammasitāti vuccatī”ti. Evamaṃ chasu dvāresu iṭṭhāniṭṭhaārammaṇe āpāthagate iṭṭhe arajjantassa, aniṭṭhe adussantassa, asamapekkhanena asammuyhantassa uppannā vipassanā ñāṇasampayuttā upekkhā. Apica vedanāsabhāgā tatra majjhattupekkhāpi ettha upekkhāva. Tasmā sevitabbāti ayaṃ nekkhammavasena vipassanāvasena anussatiṭṭhānavasena

paṭhamadutiyatatiyacatutthajjhānavasena ca uppajjanakaupekkhā sevittabbā nāma.

Ettha yaṃ ce savitakkaṃ savicāraṇi tāyapi nekkhammasitauppekkhāya yaṃ nekkhammasena vipassanāvasena anussatiṭṭhānavasena paṭhamajjhānavasena ca uppannaṃ savitakkasavicāraṃ upekkhanti jāneyya. Yaṃ ce avitakkaṃ avicāraṇi yaṃ pana dutiyajjhānādivasena uppannaṃ avitakkāvicāraṃ upekkhanti jāneyya. Ye avitakke avicāre te paṇītatareti etāsu dvīsu yā avitakkaavicārā, sā paṇītatarāti attho. Iminā kiṃ kathitaṃ hoti? Dvinnāṃ arahattaṃ kathitaṃ. Eko hi bhikkhu savitakkasavicāraupekkhāya vipassanaṃ paṭṭhapetvā ayaṃ upekkhā kiṃ nissitāti upadhārento vatthunissitāti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte patiṭṭhāti. Eko avitakkāvicārāya upekkhāya vipassanaṃ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte patiṭṭhāti. Tattha abhiniviṭṭhaupekkhāsupi savitakkasavicārato avitakkāvicārā paṇītatarā. Savitakkasavicāraupekkhāvipassanātopi avitakkāvicāraupekkhāvipassanāpaṇītatarā. Savitakkasavicāraupekkhāphalasamāpattitopi avitakkāvicāraupekkhāphalasamāpattiyeva paṇītatarā. Tenāha bhagavā “ye avitakke avicāre te paṇītatare”ti.

363. Evaṃ paṭipanno kho, devānaminda, bhikkhu

papañcasaññāsañkhānirodhasāruppagāminiṃ paṭipadaṃ paṭipanno hotīti bhagavā arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhapesi. Sakko pana sotāpattiphalaṃ patto. Buddhānañhi ajjhāsaya hīno na hoti, ukkaṭṭhova hoti. Ekassapi bahūnampi dhammaṃ desentā arahatteneva kūṭaṃ gaṇhanti. Sattā pana attano anurūpe upanissaye ṭhitā keci sotāpannā honti, keci sakadāgāmī, keci anāgāmī, keci arahanto. Rājā viya hi bhagavā, rājakumārā viya veneyyā. Yathā hi rājā bhojanakāle attano pamāṇena piṇḍaṃ uddharitvā rājakumārānaṃ upaneti, te tato attano mukhappamāṇeneva kabaḷaṃ karonti, evaṃ bhagavā attajjhāsayanurūpāya desanāya arahatteneva kūṭaṃ gaṇhāti. Veneyyā attano upanissayappamāṇena tato sotāpattiphalamattaṃ vā sakadāgāmianāgāmiarahattaphalameva vā gaṇhanti. Sakko pana sotāpanno jāto. Sotāpanno ca hutvā bhagavato puratoyeva cavitvā taruṇasakko hutvā nibbatti, devatānañhi cavamānānaṃ attabhāvassa gatāgataṭṭhānaṃ nāma na paññāyati, dīpasikhāgamaṇaṃ viya hoti. Tasmā sesadevatā na jāniṃsu. Sakko pana sayāṃ cutattā bhagavā ca appaṭihataññattā dveva janā jāniṃsu. Atha sakko cintesi “mayhañhi bhagavatā tīsu ṭhānesu nibbattitaphalameva kathitaṃ, ayañca pana maggo vā phalaṃ vā sakuṇikāya viya uppatitvā gahetuṃ na sakkā, āgamaṇīyapubbabhāgaṭipadāya assa bhavitabbaṃ. Handāhaṃ upari khīṇāsavassa pubbhāgaṭipadaṃ pucchāmī”ti.

Pātimokkhasaṃvaravaṇṇanā

364. Tato taṃ pucchanto kathaṃ paṭipanno pana, mārisātiādimāha. Tattha pātimokkhasaṃvarāyāti uttamajetṭhakaśīlasaṃvarāya. Kāyasamācārampītiādi sevittabbakāyasamācārādivasena pātimokkhasaṃvaradassanattaṃ vuttaṃ. Śīlakathā ca nāmesā kammaṭṭhavasena vā paṇṇattivasena vā kathetabbā hoti.

Tattha kammaṭṭhavasena kathentena asevitabbakāyasamācāro tāva pañātipātaadinnādānamicchācārehi kathetabbo. Paṇṇattivasena kathentena kāyadvāre paññattasikkhāpadavītikamavasena kathetabbo. Sevittabbakāyasamācāro pañātipātaḍḍiveramaṇīhi ceva kāyadvāre paññattasikkhāpadaavītikamena ca kathetabbo. Asevitabbavacīsamācāro musāvādādivacīduccaritena ceva vacīdvāre

paññattasikkhāpadavītikkamena ca kathetabbo. Sevitabbavacīsamācāro musāvādādiveramaṇīhi ceva vacīdvāre paññattasikkhāpadaavītikkamena ca kathetabbo.

Pariyesanā pana kāyavācāhi pariyesanāyeva. Sā kāyavacīsamācāragahaṇena gahitāpi samānā yasmā ājīvaṭṭhamakasīlaṃ nāma etasmiññeva dvāradvaye uppajjati, na ākāse, tasmā ājīvaṭṭhamakasīladassanatthaṃ visuṃ vuttā. Tattha nasevitabbapariyesanā anariyapariyesanāya kathetabbā. Sevitabbapariyesanā ariyapariyesanāya. Vuttañhetam -

“Dvemā, bhikkhave, pariyesanā anariyā ca pariyesanā, ariyā ca pariyesanā. Katamā ca, bhikkhave, anariyā pariyesanā? Idha, bhikkhave, ekacco attanā jātiddhammo samāno jātiddhammaṃyeva pariyesati, attanā jarāddhammo, byādhidhammo, maraṇadhammo, sokadhammo, saṃkilesadhammo samāno saṃkilesadhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, jātiddhammaṃ vadetha? Puttabhariyaṃ, bhikkhave, jātiddhammaṃ, dāsīdāsaṃ jātiddhammaṃ ajeḷakaṃ jātiddhammaṃ, kukkuṭasūkaraṃ jātiddhammaṃ, hatthigavāssavaḷavaṃ jātiddhammaṃ, jātārūparajataṃ jātiddhammaṃ. Jātiddhammā hete, bhikkhave, upadhayo, etthāyaṃ gathito mucchito ajjhāpanno attanā jātiddhammo samāno jātiddhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, jarāddhammaṃ vadetha? Puttabhariyaṃ, bhikkhave, jarāddhammaṃ...pe... jarāddhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, byādhidhammaṃ vadetha? Puttabhariyaṃ, bhikkhave, byādhidhammaṃ, dāsīdāsaṃ byādhidhammaṃ, ajeḷakaṃ, kukkuṭasūkaraṃ, hatthigavāssavaḷavaṃ byādhidhammaṃ. Byādhidhammā hete, bhikkhave, upadhayo, etthāyaṃ gathito mucchito ajjhāpanno attanā byādhidhammo samāno byādhidhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, maraṇadhammaṃ vadetha? Puttabhariyaṃ, bhikkhave, maraṇadhammaṃ...pe... maraṇadhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, sokadhammaṃ vadetha? Puttabhariyaṃ...pe... sokadhammaṃyeva pariyesati.

Kiñca, bhikkhave, saṃkilesadhammaṃ vadetha...pe... jātārūparajataṃ saṃkilesadhammaṃ. Saṃkilesadhammā, hete, bhikkhave, upadhayo, etthāyaṃ gathito mucchito ajjhāpanno attanā saṃkilesadhammo samāno saṃkilesadhammaṃyeva pariyesati. Ayaṃ, bhikkhave, anariyā pariyesanāti.

Apica kuhanādivasena pañcavidhā, agocaravasena chabbidhā vejjakammādivasena ekavīsatividhā, evaṃ pavattā sabbāpi anesanā anariyapariyesanāyevāti veditabbā.

“Katamā ca, bhikkhave, ariyā pariyesanā? Idha, bhikkhave, ekacco attanā jātiddhammo samāno jātiddhamme ādīnavaṃ viditvā ajātaṃ anuttaraṃ yogakkhemaṃ nibbānaṃ pariyesati, attanā jarāddhammo, byādhi, maraṇa, soka, saṃkilesadhammo samāno saṃkilesadhamme ādīnavaṃ viditvā asaṃkiliṭṭhaṃ anuttaraṃ yogakkhemaṃ nibbānaṃ pariyesati. Ayaṃ ariyā pariyesanāti.

Apica pañca kuhanādīni cha agocare ekavīsatividhañca anesanaṃ vajjetvā bhikkhācariyāya dhammena samena pariyesanāpi ariyapariyesanāyevāti veditabbā.

Ettha ca yo yo “na sevitabbo”ti vutto, so so pubbabhāge pāṇātipātādīnaṃ sambhārapariyesanāpayogakaraṇagamanakālato paṭṭhāya na sevitabbo. Itaro ādito paṭṭhāya sevitabbo, asakkontena cittampi uppādetabbaṃ. Apica saṅghabhedādīnaṃ atthāya parakkamantānaṃ devadattādīnaṃ viya kāyasamācāro na sevitabbo, divasassa dvattikkhattuṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ upaṭṭhānagamanādivasena pavatto dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṃ viya kāyasamācāro sevitabbo. Dhanuggahapesanādivasena vācaṃ bhindantānaṃ devadattādīnaṃ viya vacīsamācāro na sevitabbo, tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇakittanādivasena pavatto dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṃ viya vacīsamācāro sevitabbo. Anariyapariyesanaṃ pariyesantānaṃ devadattādīnaṃ viya pariyesanā na sevitabbā, ariyapariyesanameva pariyesantānaṃ dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṃ viya pariyesanā sevitabbā.

Evaṃ paṭipanno khoti evaṃ asevitabbaṃ kāyavacīsamācāraṃ pariyesanañca pahāya sevitabbānaṃ pāripūriyā paṭipanno, devānaminda, bhikkhu pātimokkhasaṃvarāya uttamajeṭṭhakasīlasaṃvaratthāya paṭipanno nāma hotīti bhagavā khīṇāsavassa āgamanīyapubbababhāgaṭṭhapaṭipadaṃ kathesi.

Indriyasaṃvaravaṇṇanā

365. Dutiyapucchāyaṃ indriyasaṃvarāyāti indriyānaṃ pidhānāya, guttadvāratāya saṃvutadvāratāyāti attho. Vissajjane panassa cakkhuviññeyyaṃ rūpampītiādi sevitabbarūpādivasena indriyasaṃvaradassanatthaṃ vuttaṃ. Tattha evaṃ vutteti heṭṭhā somanassādipañhāvissajjanānaṃ sutattā imināpi evarūpena bhavitabbanti sañjātapaṭibhāno bhagavatā evaṃ vutte sakko devānamindo bhagavantaṃ etadavoca, etaṃ imassa kho ahaṃ, bhanteti ādikaṃ vacanaṃ avoca. Bhagavāpissa okāsaṃ datvā tuṇhī ahoṣi. Kathetukāmopi hi yo atthaṃ sampādetuṃ na sakkoti, atthaṃ sampādetuṃ sakkonto vā na kathetukāmo hoti, na tassa bhagavā okāsaṃ karoti. Ayaṃ pana yasmā kathetukāmo ceva, sakkoti ca atthaṃ sampādetuṃ tenassa bhagavā okāsamakāsi.

Tattha evarūpaṃ na sevitabbanti ādīsu ayaṃ saṅkheto -yaṃ rūpaṃ passato rāgādayo uppajjanti, taṃ na sevitabbaṃ na daṭṭhabbaṃ na oloketabbanti attho. Yaṃ pana passato asubhasaññā vā saṅghāti, pasādo vā uppajjati, aniccasaññāpaṭilābho vā hoti, taṃ sevitabbaṃ.

Yaṃ cittakkhamaṃ cittabyañjanampi saddaṃ suṇato rāgādayo uppajjanti, evarūpo saddo na sevitabbo. Yaṃ pana atthanissitaṃ dhammanissitaṃ kumbhadāsīgītampi suṇantassa pasādo vā uppajjati, nibbidā vā saṅghāti, evarūpo saddo sevitabbo.

Yaṃ gandhaṃ ghāyato rāgādayo uppajjanti, evarūpo gandho na sevitabbo. Yaṃ pana gandhaṃ ghāyato asubhasaññādiṭṭhapaṭilābho hoti, evarūpo gandho sevitabbo.

Yaṃ rasaṃ sāyato rāgādayo uppajjanti, evarūpo raso na sevitabbo. Yaṃ pana rasaṃ sāyato āhāre paṭikūlasaññā ceva uppajjati, sāyitapaccayā ca kāyabalaṃ nissāya ariyabhūmiṃ okkamituṃ sakkoti, mahāsīvatttherabhāgineyyasīvasāmaṇerassa viya paribhuñjantasseva kilesakkhaya vā hoti, evarūpo raso sevitabbo.

Yaṃ phoṭṭhabbaṃ phusato rāgādayo uppajjanti, evarūpaṃ phoṭṭhabbaṃ na sevitabbaṃ. Yaṃ pana phusato sārīputtattherādīnaṃ viya āsavakkhaya ceva, vīriyañca supaggahitaṃ, pacchimā ca janatā diṭṭhānugatiṃ āpādanena anuggahitā

hoti, evarūpaṃ phoṭṭhabbaṃ sevitabbam. Sāriputtatthero kira tiṃsa vassāni mañce piṭṭhiṃ na pasāresi. Tathā mahāmoggallānatthero. Mahākassapattthero vīsavassasataṃ mañce piṭṭhiṃ na pasāresi. Anuruddhatthero paññāsa vassāni. Bhaddiyatthero tiṃsa vassāni. Soṇatthero aṭṭhārasa vassāni. Raṭṭhapālattthero dvādasa. Ānandatthero pannarasa. Rāhulatthero dvādasa. Bākulattthero asīti vassāni. Nālakattthero yāvapariniḥḥānā mañce piṭṭhiṃ na pasāresīti.

Ye manoviññeyye dhamme samannāharantassa rāgādayo uppajjanti, “aho, vata yaṃ paresaṃ paravittūpakaraṇaṃ taṃ mamassā”tiādinā nayena vā abhijjhādini āpāthamāgacchanti evarūpā dhammā na sevitabbā. “Sabbe sattā averā hontū”ti evaṃ mettādivasena, ye vā pana tiṇṇaṃ therānaṃ dhammā, evarūpā sevitabbā. Tayo kira therā vassūpanāyikadivase kāmavitakkādayo akusalavitakkā na vitakketabbāti katikaṃ akaṃsu. Atha pavāraṇadivase saṅghattthero saṅghanavakaṃ pucchi - “āvuso, imasmiṃ temāse kittake tṭhāne cittassa dhāvitum dinna”nti? Na, bhante, pariveṇaparicchedato bahi dhāvitum adāsinti. Dutiyaṃ pucchi - “tava āvuso”ti? Nivāsagehato, bhante, bahi dhāvitum na adāsinti. Atha dvepi therānaṃ pucchiṃsu “tumahākaṃ pana, bhante”ti? Niyakajjhattakhandhapañcakato, āvuso, bahi dhāvitum na adāsinti. Tumhehi, bhante, dukkaraṃ katanti. Evarūpo manoviññeyyo dhammo sevitabbo.

366. Ekantavādāti ekoyeva anto vādassa etesaṃ, na dvedhā gatavādāti ekantavādā, ekaññeva vadantīti pucchati. Ekantasīlāti ekācārā. Ekantachandāti ekaladdhikā. Ekantaajjhosaṇāti ekantapariyosānā.

Anekadhātu nānādhātu kho, devānaminda, lokoti devānaminda, ayaṃ loko anakajjhāsayo nānakajjhāsayo. Ekasmiṃ gantukāme eko tṭhātukāmo hoti. Ekasmiṃ tṭhātukāme eko sayitukāmo hoti. Dve sattā ekajjhāsaya nāma dullabhā. Tasmīṃ anakadhātunānādhātusmiṃ loke yaṃ yadeva dhātum yaṃ yadeva ajjhāsayaṃ sattā abhinivisanti gaṇhanti, taṃ tadeva. Thāmasā parāmāsāti thāmena ca parāmāsena ca. Abhinivissa voharantīti suṭṭhu gaṇhitvā voharanti, kathenti dīpenti kittenti. Idameva saccaṃ moghamaññanti idaṃ amhākameva vacanaṃ saccaṃ, aññesaṃ vacanaṃ moghaṃ tucchaṃ niratthakanti.

Accantaniṭṭhāti anto vuccati vināso, antaṃ atītā niṭṭhā etesanti accantaniṭṭhā. Yā etesaṃ niṭṭhā, yo paramassāso nibbānaṃ, taṃ sabbesaṃ vināsātikkantaṃ niccanti vuccati. Yogakkhemoti nibbānasseva nāmaṃ, accanto yogakkhemo etesanti accantayogakkhemī. Setṭhaṭṭhena brahmaṃ ariyamaggaṃ carantīti brahmacārī. Accantatthāya brahmacārī accantabrahmacārī. Pariyosānantipi nibbānassa nāmaṃ. Accantaṃ pariyosānaṃ etesanti accantapariyosānā.

Taṇhāsaṅkhayavimuttāti taṇhāsaṅkhayoti maggopi nibbānampi. Maggo taṇhaṃ saṅkhiṇāti vināsetīti taṇhāsaṅkhayo. Nibbānaṃ yasmā taṃ āgamma taṇhā saṅkhiyati vinassati, tasmā taṇhāsaṅkhayo. Taṇhāsaṅkhayena maggena vimuttā, taṇhāsaṅkhaye nibbāne vimuttā adhimuttāti taṇhāsaṅkhayavimuttā.

Ettāvata ca bhagavatā cuddasapi mahāpañhā byākatā honti. Cuddasa mahāpañhā nāma issāmacchariyaṃ eko pañho, piyāppiyaṃ eko, chando eko, vitakko eko, papañco eko, somanassaṃ eko, domanassaṃ eko, upekkhā eko, kāyasamācāro eko, vacīsamācāro eko, pariyesanā eko, indriyasamvaro eko, anakadhātu eko, accantaniṭṭhā ekoti.

367. Ejāti calanaṭṭhena taṇhā vuccati. Sā pīlanaṭṭhena rogo, anto padussanaṭṭhena gaṇḍo, anuppariṭṭhaṭṭhena sallamaṃ. Tasmā ayaṃ purisoti yasmā ejā attanā katakammānurūpena purisaṃ tattha tattha abhinibbattatthāya kaḍḍhati, tasmā ayaṃ puriso tesamaṃ tesamaṃ bhavānaṃ vasena uccāvacaṃ āpajjati. Brahmaloce ucco hoti, devaloce avaco. Devaloce ucco, manussaloke avaco. Manussaloke ucco, apāye avaco. Yesāhaṃ, bhanteti yesamaṃ ahaṃ bhante. Sandhivasena panettha “yesāha”nti hoti. Yathāsutaṃ yathāpariyattanti yathā mayā suto ceva uggahito ca, evamaṃ. Dhammaṃ desamīti sattavatapadaṃ dhammaṃ desemi. Na cāhaṃ tesanti ahaṃ pana tesamaṃ sāvako na sampajjāmi. Ahaṃ kho pana, bhantetiādinā attano sotāpannabhāvaṃ jānāpeti.

Somanassa paṭilābhakathāvaṇṇanā

368. Vedapaṭilābhanti tuṭṭhipaṭilābhaṃ. Devāsurasāṅgāmoti devānañca asurānañca saṅgāmo. Samupabyūḷhoti samāpanno nalāṭena nalāṭaṃ paharaṇākārappatto viya. Etesamaṃ kira kadāci mahāsamuddapiṭṭhe saṅgāmo hoti tattha pana chedanavijjhanādīhi aññaṃaññaṃ ghāto nāma natthi, dāruṇeṇḍakayuddhaṃ viya jayaparājayamattameva hoti. Kadāci devā jinanti, kadāci asurā. Tattha yasmiṃ saṅgāme devā puna apaccāgamanāya asure jiniṃsu, taṃ sandhāya tasmīṃ kho pana bhantetiādimāha. Ubhayametanti ubhayaṃ etaṃ. Duvidhampi ojaṃ ettha devaloce devāyeva paribhuñjissanti evamassa āvajjantassa balavapītisomanassaṃ uppajji. Sadaṇḍāvacaroti sadaṇḍāvacarako, daṇḍaggahaṇena satthaggaṇaṇena saddhiṃ ahosi, na nikkhattadaṇḍasatthoti dasseti. Ekantanibbidāyāti ekanteneva vaṭṭe nibbindanatthāyāti sabbaṃ mahāgovindasutte vuttameva.

369. Pavedesīti kathesi dīpesi. Idhevāti imasmiññeva okāse. Devabhūtassa me satoti devassa me sato. Punarāyu ca me laddhoti puna aññaṃ kammavipākena me jīvitaṃ laddhanti, iminā attano cutabhāvaṃ ceva upapannabhāvañca āvikaroti.

Diviyā kāyāti dibbā attabhāvā. Āyumaṃ hitvā amānusanti dibbaṃ āyumaṃ jahitvā. Amūḷho gabbhamessāmīti niyatagatikattā amūḷho hutvā. Yattha me ramatī manoti yattha me mano ramissati, tattheva khattiyakulādīsu gabbhaṃ upagacchissāmīti sattakkhattumaṃ deve ca mānuse cāti imamatthaṃ dīpeti.

Ñāyena viharissāmīti manussesu upapannopi mātaraṃ jīvitaṃ voropanādīnaṃ abhabbattā ñāyena kāraṇena samena viharissāmīti attho.

Samboḍhi ce bhavissatīti idaṃ sakadāgāmimaggaṃ sandhāya vadati, sace sakadāgāmī bhavissāmīti dīpeti. Aññātā viharissāmīti aññātā ājānitukāmo hutvā viharissāmi. Sveva anto bhavissatīti so eva me manussaloke anto bhavissatīti.

Puna devo bhavissāmi, devalokasmiṃ uttamoti puna devalokasmiṃ uttamo sakko devānamindo bhavissāmīti vadati.

Antime vattamānamhīti antime bhava vattamāne. So nivāso bhavissatīti ye te āyuna ca paññāya ca akaniṭṭhā jeṭṭhakā sabbadevehi paṇītatarā devā, avasāne me so nivāso bhavissati. Ayaṃ kira tato sakkatabhāvato cuto tasmīṃ attabhāve anāgāmimaggassa paṭiladdhattā uddhamasoto akaniṭṭhagāmī hutvā avihādīsu nibbattanto avasāne akaniṭṭhe nibbattissati. Taṃ sandhāya evamāha. Esa kira aviheṣu kappasahassaṃ vasissati, atappesu dve kappasahassāni, sudassesu cattāri kappasahassāni, sudassīsu aṭṭha, akaniṭṭhesu soḷasāti ekatiṃsa kappasahassāni

brahmaāyumuṃ anubhavissati. Sakko devarājā anāthapiṇḍiko gahapati visākhā mahāupāsikāti tayopi hi ime ekappamāṇaāyukā eva, vaṭṭābhīratasattā nāma etehi sadisā sukhabhāgino nāma natthi.

370. Apariyositasāṅkappoti anīṭṭhitamanoratho. Yassu maññāmi samaṇeti ye ca samaṇe pavivittavihārinoti maññāmi.

Ārādhanaṭi sampādanā. Virādhanaṭi asampādanā. Na sampāyantaṭi sampādetvā kathetuṃ na sakkonti.

Ādiccabandhunaṭi ādiccopi gotamagotto, bhagavāpi gotamagotto, tasmā evamāha. Yaṃ karomasīti yaṃ pubbe brahmuno namakkāraṃ karoma. Samaṃ devehīti devehi saddhiṃ, ito paṭṭhāya idāni amhākaṃ brahmuno namakkārakaraṇaṃ natthīti dasseti. Sāmaṃ karomāti namakkāraṃ karoma.

371. Parāmasitvāti tuṭṭhacitto sahāyaṃ hatthena hatthamhi paharanto viya pathaviṃ paharivā, sakkebhāvatthāya vā paharivā “yathā tvaṃ niccalo, evamaham bhagavatī”ti. Ajjhīṭṭhapañhāti ajjhesitapañhā patthitapañhā. Sesam sabbattha uttānamevāti.

Iti sumaṅgalavilāsiniyā dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Sakkapañhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια. 2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο. 8. Σχόλια για την ομιλία για τις ερωτήσεις του Σάκκα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org